ARAYIŞ

6 HAZİRAN 1981 • SAYI 16 • HAFTALIK DERGİ • 30 TL.

BÜLENT ECEVİT VEDA EDİYOR

Millî Güvenlik Konseyince 2 Haziran 1981 günü yayımlanan 52 numaralı kararla, Bülent Ecevit'in "Arayış"daki yazılarını ve görevini sürdürmesi yasaklanmış olmaktadır.

Bu nedenle dergimizin Yayın Danışmanlığından ve Başyazarlığından ayrılmak zorunda kalan Bülent Ecevit, "Arayış'a ilgileriyle destek olan okurlarımıza ve kalemleriyle, düşünceleriyle emekleriyle katkıda bulunanlara şükranlarını sunarak veda etmektedir.

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

TÜM POSTACILARDAN SEVGİLERLE

Derginiz yayımlanmaya başladığından bu yana onu devamlı okumaktayız. Halka, gerçekten, bir yazarın ve bir gazetecinin yazması ve bildirmesi gereken her şeyi açık ve doğru olarak yazmaktasınız. Memleketimizde böyle bir derginin yayımlanmasından mutluyuz, kıvançlıyız.

Geçmiş bir sayınızda bir postacıyla yaptığınız konuşmayı memnunlukla okuduk. O konuşmaya şu sorunlarımızı da eklemek gerekir:

Bugün PTT'de şöfor, odacı, kapıcı da çalışıyor. Öteki iş kollarında da, Tariş, belediyeler, TPAO'da ve öteki iş yerlerinde, bankalarda şöfor, odacı, kapıcı, bir de dağıtıcı var.

Bu görevlerdeki kardeşlerimizin tümü Türkiye'nin her yerinde aynı işi yaparlar. Bunların bir bölümüne memur, bir bölümüne de işçi demişler. Ay başı geldiğinde memur dediklernin eline 12 bin, işçi dediklerine 25 bin TL'sı veriyorlar. Az maaş alanların suçu memur olmakmış.

Banlaların dağıtıcısı var. Büyük kuruluşların da kendilerine özgü dağıtım hizmetlerini gören dağıtıcıları var. Sırtlarında hiç bir şey taşımadan bu hizmeti görürler. PTT'nin de dağıtıcısı vardır ve Türkiye'nin her yerinde aynı işi görürler. Onlar işçi diye 20–25 bin TL'sı alırken biz postacılar 12–13 bin TL'sı almaktayız.

Oysa biz yaz kış demeden, yağmur çamur demeden, hatta herkes evinde bayramlaşmadayken bile biz cadde ve sokaklarda dolaşır ve kazma kürekle çalışanlar kadar yoruluruz. İşimiz işçilik, maaş ve ikramiyemiz işçiliğe göre değil.

Nurullah ŞAHİN
İZMİR

HER OKUYUCU KENDİSİNİ "ARAYIŞ"IN BİR ÇALIŞANI SAYMALI

Derginizin şu ya da bu günde çıkması gerçekte hiç önemli bir sorun değil.

Arayış'ı umutla bekleyenler onu alma ve okuma olanağını kendileri yaratmalıdır.

Haftalık dergi çıkarmak sanıldığı gibi kolay değil. Dergi gecikebilir, hatta o hafta yetişmeyebilir. Biz bunun elde olmayan nedenlerden ileri gelebileceğini düşünmeliyiz.

Haftalık bir dergiden, günlük yayım ve iletişim araçları gibi pek sıcağı sıcağına haber beklemek Arayış'ın niteliğini ve içeriğini kavramamaktan kaynaklanır.

Bu güne kadar yayımlanan sayılarınız işinizi bilerek yaptığınızı gördüm. Gene de söyleyeceklerim var size. Şöyle ki:

Okuyuculara daha ileri olanaklar sağlanabilir. Onların inceleme ve araştırmalarına yer verilebilir.

Arayış birleştirici, kaynaştırıcı olmalı, her şeye rağmen hak ve özgürlüklerin savunucusu olmalı.

Her okuyucu kendini Arayış'ın bir elemanı, bir muhabiri, yazarı, satıcısı, emekçisi, çalışanı saymalıdır.

Ersan SARIKAYA
KIRŞEHİR

OLAYLARIN YORUMUNA ÖNERİ

İlk sayınızdan itibaren bir tek sayı kaçırmadan derginizi aldım. Zevkle okuyor, olaylar ve yorumlardan çok istifade ediyorum. Olaylar bölümünde Türkiye'deki köylüler üzerindeki baskıları araştırıp dile getirirseniz biz köylülere çok büyük hizmet etmiş olacaksınız.

Süleyman PİR
Bulat Köyü – SÖKE

Ayrıca okurlarımızdan

- KIBRIS Magosa'dan Mehmet Görür'ün Arayış'ın kapağında yayımlanan Anadolu kadını fotoğrafından etkilendiğini, Anadolu kadınının çilesinin dolması gerektiğini;
- KAYSERİ'den Halim Bozdoğan'ın Dünya Tiyatro Gününü anımsatan şiirini yayımlamamızı istediğini;
- İZMİT'ten Oralp Basım'ın "Barış Adağı" başlıklı yazısıyla Yunanistan'la dost olmamız gerektiğini vurguladığını;
- ÇANAKKALE'den Hüseyin Demirtaş'ın politikacılara ilişkin görüşler ileri sürdüğünü;
- İSTANBUL'dan Rahim Sıvaslı'nın Arayış'da hangi konuları görmek istediğini;
- KARADENİZ EREĞLİSİN'den adını saklamamızı isteyen bir okurumuzun ARAYIŞ'a ilişkin iyi duygularını;
- SİVAS'dan Ali Rıza Boyraz'ın dergide Atatürkçülüğü anlatan bir sayfa görmek istediğini;
- SAMSUN'dan Ayhan Hamlı'nın okuma–yazma seferberliğine ilişkin görüşlerini aktaran yazısını;
- İSTANBUL'dan Ayhan Öztürk'ün Arayış'ı beğendiğini belirten mektuplarını aldığımızı, önerilerini, duygularını öğrenmekten mutluluk duyduğumuzu bildiriyoruz.

23 NİSAN YAZINIZ

Arayış, çocuğu olan tüm anne ve babaların düşünce ve duygularına seslendi; onbirinci sayısındaki "Hüzünlü Fakat Güzel Bir 23 Nisan" başlığı altında. "... Eğer bir ulusun yaşamındaki dönüm noktalarını tatille kutlama adeti sürdürülecekse, en az iki ulusal bayramımızın resmi tatil günü olması gerekir: 23 Nisan ve 29 Ekim..." "... Çünkü 23 Nisan tatil olmaktan çıkarıldığı için, bu kez çalışan analar babalar, çocuklarıyla birlikte olamadılar, onları gezmeye ve bayram yerlerine götüremediler." "Bir çocuk bayramı olan tek ulustur Türk Ulusu..." gerçeğini benimseyebilmek, özellikle çocuklarımızın yakınları, anne ve babalarıyla bayram sevincini paylaşabilmekle olasıdır. Birtakım yanlışlıklardan dönüldüğü gibi bu yanlışlıklardan da dönülür umudundayız.

M. Necdet DURSUN
Beşiktaş/İSTANBUL

SENDİKA AĞASI...

İşverenlerin her istediklerini söyleyebildikleri ve alabildikleri bir devirde:

İşçilerin Toplusözleşme hakları ellerinden alınırken susan;

İşçilerin ikramiyeleri sınırlandırılırken hiç ses çıkarmayan;

İşçilerin işten ayrılmak zorunda kaldıkları zaman da bile kıdem tazminatlarını almak haklarını ellerinden alındığı halde susan;

Kısaca ekonominin ve anarşinin bütün suçu işçinin sırtına yıkılarak bir de ondan fedakârlık beklenip işverenin kulu kölesi haline getirildiği bir zamanda, kendisi işçinin parasıyla gezen, sözüm ona sendikacıya Sendika Ağası denmez de kime denir?

Kadir URAL
Beyazıt/İSTANBUL

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no: 94
Gaziosmanpaşa
Posta Kutusu: 75
Küçükesat ANKARA

TELEFON:
28 44 74 - 26 00 56

PİKAJ ve MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi
DİZGİ: ENLEM 80 — 18 60 71
BASILDIĞI YER:
Daily News Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş.

İLAN TARİFESİ

Dört renkli kapak: **75 bin TL.**
Kapak içleri tek renk: **50 bin TL.**
İç sayfalar renkli: **60 bin TL.**
Öteki sayfalar tek renk: **40 bin TL.**
Sütun santimi: **800 TL.**

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına İMTİYAZ SAHİBİ
MEHMET ERDÜL

SAYI: 16
6 Haziran 1981
FİATI 30.- TL

BİR OKURUN GÖRÜSÜ

Sayın Recep Ali

ARAYIŞ Dergisinin 16 Mayıs 1981 tarihli 13. sayısını Ardeşen ilçesi Gündoğan Köyündeki adresine gönderiyorum. Bu derginin 2. sayfasında "Her engeli sizinle aşacağız" başlıklı açıklamada:" ... geçen hafta verdiğimiz 10 saniyelik TV (televizyon) spotu (reklamı), Yayın Danışmanımız ve Başyazarımız Bülent ECEVİT'in adı geçtiği için geri çevrildi..., Bülent ECEVİT'in adını çıkarın, öyle alalım." demiş TRT yöneticileri. Ama okul çağındaki fakir çocukların ağzını sulandıran çokokrem ve benzeri reklamlarda adeta dansettirirken, Ulu Önder ATATÜRK'ün babası Ali Rıza Efendi değilde "Arnavut Bekir'dir" gibi sapık fikirlerin yayılmasına öncülük eden, bu gibi zararlı ve yıkıcı yazılara sayfalarını açan örneğin Tercüman Gatezesine ve onun reklamlarına hiçbir engel çıkarılmaz. Daha doğrusu çıkarılmamıştır.

İşte bunun için ARAYIŞ dergisinin 13. sayısını adresine postalıyorum. Ayrıca üç aylık abone bedelini senin adına ödiyerek adresine düzenli şekilde yollanması için Derginin yazı işleri müdüründen ricada bulundum. Umarım çok yakında ARAYIŞ Dergisine kavuşacaksınız.

Değil televizyon, radyonun bile düzenli izleme olanağı bulunmayan köy yerinde ARAYIŞ Dergisi ışık gibi, su gibi, hava gibidir. Üstelik bir haftalık tüm gazeteleri okumuş gibi olursunuz. Bir haftalık gazete bedeli 70 lira. ARAYIŞ ise 30 liradır. Gazete okunduktan sonra genellikle yırtılıp atılır. Ama ARAYIŞ Dergisini gerektiğinde bilgi edinmek için kitap gibi yıllarca saklıyabilirsiniz. Her tarafını okumak ve okutmak umuduyla gözlerinden öperim.

K. Yıldız SAMSUN

DERGİNİN İÇİNDEN

ABONE KOŞULLARI

YURTİÇİ:

Yıllık 1.500 TL. Altı Aylık 750 Tl. Üç aylık 375 TL

YURT DIŞI:

Almanya, 104 DM. Avusturya 770 Avusturya Şilini-danimarka 350 Danimarka Kronu.Finlandiya 275 Fin Markkası-Fransa 245 Fransız Frankı-Hollanda 120 Hollanda Florini-İngiltere 25 Sterlin İsveç 250 İsveç Kronu-İsviçre 100 İsviçre Frankı-Irak 30 Irak Dinarı-Norveç 310 Norveç Kronu- S. Arabistan 194 Riyal, Yugoslavya 2354 Yugoslavya Dinarı, ABD ve Avusturalya 70 ABD Doları.

NOT: Yukarıda belirtilen ülkeler dışında kalan Avrupa ve İslam ülkeleri için yıllık abone ücreti 60 ABD Doları karşılığıdır.

● Abone bedelinin PTT ile ya da, "Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara" Şubesi'ndeki "1200 numaralı hesaba" yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, "PK-75 Küçükesat-Ankara" Adresine gönderilmesi rica olunur.

ABONE İSTEK KUPONU

ARAYIŞ'a ÜÇ AYLIK ( ) ALTI AYLIK ( ) BİR YILLIK ( ) ABONE OLMAK İSTİYORUM.

Yıllık 1500 TL, Altı Aylık 750 TL, Üç Aylık 375 TL

Aşağıdaki adresime dergi gönderiniz

Adı Soyadı: ....

Adresi : ....

....

ARAYIŞ DERGİSİ Posta Kutusu 75 Küçükesat - ANK

Dergiyi kesmek istemeyen okurlarımız, abone istek kuponunun benzerini doldurarak gönderebilirler.

ECEVİT'E TEŞEKKÜR

Milli Güvenlik Konseyi'nin 2 Haziran 1981 Salı günü yayınlanan 52 numaralı kararıyla Yayın Danışmanımız ve Başyazarımız Sayın Bülent Ecevit'in Dergimizdeki görevini sürdürmesi ve başyazılarını yazması yasaklanmıştır.

ARAYIŞ'ın kuruluş aşamasından, bugüne değin her anında çaba harcayan, emek veren Sayın Bülent Ecevit'e ARAYIŞ çalışanları ve okurları adına şükranlarımızı sunarız.

Sayın Ecevit'e bundan sonraki yaşamında mutluluklar ve esenlikler diliyoruz.

ARAYIŞ ÇALIŞANLARI

YAZI İŞLERİ'nden

Sayın Okurlarımız, Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 numaralı kararı 2 Haziran akşamı, bu sayımızın baskı hazırlıkları bittiği sırada yayınlandı.

Bülent Ecevit'in bu sayımız için yazmış olduğu "Politikacıdan Önce Demokrasi" başlıklı başyazısıyla, "Suçlamalar ve Gerçekler" başlıklı açıklamalarının birinci bölümü, 52 numaralı Milli Güvenlik Konseyi kararının getirdiği yasaklar kapsamına giriyordu. O nedenle bu yazıları son dakikada dergiden çıkartmak zorunda kaldık.

Ancak, başyazıda değinilen bir şiir vardı: Bülent Ecevit'in yıllar önce Rudyard Kipling'den "ADAM OLMAK" başlığıyla çevirmiş olduğu bir şiir... Rudyard Kipling'in yasaklar kapsamına girmeyeceğini düşündüğümüz için bu şiiri dergiden çıkartmaya gerek görmedik ve yayınlıyoruz.

Sayın Okurlarımız, ARAYIŞ'in bugüne değin izlediği politikadan ödün vermeden yayın yaşamını sürdürmesi için, elimizden geldiğince, çalışacağız.

Yeni ARAYIŞ'larda buluşabilmek umuduyla mutluluklar ve esenlikler diliyoruz.

Saygılarımızla...

adam olmak

çevrende herkes şaşırsa bunu da senden bilse
sen aklı başında kalabilirsen eğer
herkes senden kuşku duyarken hem kuşkuya yer bırakır
hem kendine güvenirsen eğer
bekliyebilirsen usanmadan
yalanla karşılık vermezsen yalana
kendini evliya sanmadan
kin tutmayabilirsen kin tutana

düşlere kapılmadan düş kurabilir
yolunu saptırmadan düşünebilirsen eğer
ne kazandım diye sevinir ne yıkıldım diye yerinir
ikisine de vermiyebilirsen değer
söylediğin gerçeği eğip büken düzenbaz
kandırabilir diye safları derd edinmezsen
ömür verdiğin işler bozulsa da yılmaz
koyulabilirsen işe yeniden

döküp ortaya varını yoğunu
bir yazı-turada yitirsen bile
yitirdiklerini dolamaksızın dile
baştan tutabilirsen yolunu
yüreğine sinirine dayan diyecek
direncinden başka şeyin kalmasa da
herkesin bırakıp gittiği noktada
sen dayanabilirsen tek

herkesle düşüp kalkar erdemli kalabilirsen
unutmayabilirsen halkı krallarla gezerken
dost da düşman da incitemezse seni
ne küçümser ne büyültürsen çevreni
her saatin her dakkasına
emeğini katarsan hakçasına
herşeyiyle dünya önüne serilir
üstelik oğlum adam oldun demektir

RUDYARD KIPLING

MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİNİN KARARI

Yasaklanan Hususlar:

- Faaliyetleri yasaklanmış bulunan Siyasi Parti mensupları arasındaki siyasi çekişmelerin sürdürülmesi.
- 11 Eylül 1980 tarihinde Parlamento üyesi bulunan Siyasi Parti mensuplarıyla her kademede siyasi parti yöneticisi ve mensuplarının Türkiye'nin geçmiş ve gelecek siyasi ve hukuki yapısıyla ilgili olarak, kendi anlayışları doğrultusunda sözlü veya yazılı beyanda bulunmaları veya makale yazmaları ve bu amaçla toplantı yapmaları.
- Sıkıyönetim uygulamalarına ilişkin olarak, sıkıyönetim komutanlıklarının koyduğu yasakların ve aldığı kararların herhangi bir şekilde tartışılması.
- Kamu davası açılıncaya kadar haklarında soruşturma ve kovuşturma yapılan siyasi parti, işçi teşekkülleri, meslek kuruluşları, dernek ve siyasi kişilerle ilgili olarak kamu oyunu yanıltıcı, ilgilileri etkileyici yazı yazmak, sözlü veya yazılı beyanda bulunmak, yorumlar yapmak.
- Açılan kamu davalarında verilecek mahkumiyet veya beraat kararları kesinleşinceye kadar, ilgilileri suçlayıcı veya savunucu herhangi bir yorum veya yayında bulunmak (sadece açık cereyan eden duruşma safhaları doğru olmak şartıyla tam veya özet olarak yayınlanabilir).
- Bu kararlara konulan yasaklara uymayanlar hakkında fiilleri başka bir suçu oluşturwsa dahi ayrıca, 1402 sayılı sıkıyönetim kanununun 16. maddesi uyarınca yasal işlem yapılacaktır.

Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 numaralı kararı aşağıda aynen aktarılmaktadır:

Konsey kararına göre, 11 Eylül günü siyasi partilere üye olan parlamenterler makale yazamayacaklar, toplantı düzenliyemiyecekler, rejimin geleceğine ilişkin görüşlerini açıklayamayacaklardır.

Milli Güvenlik Konseyi'nin 52 numaralı kararı şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyetinin varlığına bağımsızlığına ve rejimine yönelik fikri ve fiziki hain saldırıların olanca genişliği ve şiddetiyle süregeldiği bir ortamda milletimiz için başkaca bir çıkış yolu kalmadığı anda Türk Silahlı Kuvvetleri emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yönetime el koymuş, 12 Eylül harekatını zorunlu kılan sebeblerle harekatın amaçları Milli Güvenlik Konseyi'nin 1 numaralı bildirisi ve Konsey Başkanı'nın 12 Eylül günü Radyo ve Televizyonda konuşmasıyla kamu oyuna açıklanmıştı.

Olağanüstü durum ve şartlar olağanüstü tedbirleri gerektirir. Bundan dolayı Milli Güvenlik Konseyi'nin 1 Numaralı bildirisiyle parlamento ve hükümet feshedilmiş, parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırılmış ve bütün yurtta sıkıyönetim ilan edilmiştir. Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 numaralı bildirisinin 1.nci maddesi ile siyasi parti faaliyetleri yasaklanmıştır. Bu yasak Milli Güvenlik Konseyi Başkanı'nın 12 Eylül günlü konuşmasında belirttiği gibi her türlü siyasi faaliyetin her kademede durdurulmasıdır. Memleketin muhtaç olduğu huzur ortamının biran önce sağlanması ve sağlanacak huzurun korunması için konulan bu genel siyasi faaliyet yasağı, parti yöneticilerinin, eski parlamento üyelerinin ve bütün parti mensuplarının faaliyetlerini kapsamaktadır.

Hal böyle iken, memleketi 11 Eylül 1980 ortamına getiren şartların doğmasında ve ağırlaşmasında olumsuz davranışlarıyla rol oynamış bulunan kimseleri eleştirmek yahut övmek veya yermek maksadiyle yayınlar yapıldığı, demeçler verildiği dikkati çekmektedir. Ayrıca eski parlamenterlerin siyasi parti yöneticilerinin ve mensuplarının dünkü ve bugünkü gelecekteki durumlarını konu yaparak beyanlarda bulundukları, yorumlar ve yayınlar yaptıkları görülmektedir. Umumi yerlerde siyasi gösteri izlenimi veren özel toplantılar düzenleyerek bunu siyasi amaçlarla kamuoyuna yansıttıkları izlenmektedir. 2325 sayılı temel hukuk düzeni konusundaki kanunla açıklandığı gibi istisnaları dışında yürürlükte olan 1961 Anayasasının Sıkıyönetimi düzenleyen 124 ncü maddesine göre gerektiğinde sıkıyönetim süresince bazı hürriyetlerin kısıtlanması ve kullanılmasının durdurulması zorunludur. Bu nedenlerle 12 Eylül harekatının amaçlarına biran önce ulaşmak maksadiyle her kademede her türlü parti faaliyetleri ile birlikte aşağıda açıklanan hususlar yasaklanmıştır:

1. Faaliyetleri yasaklanmış bulunan siyasi partiler ve parti mensupları arasındaki siyasi çekişmelerin sürdürülmesi.

2. 11 Eylül 1980 tarihinde parlamento üyesi bulunan siyasi parti mensuplarıyla her kademede siyasi parti yöneticisi ve mensuplarının Türkiye'nin geçmiş veya gelecek siyasi ve hukuki yapısıyla ilgili olarak kendi anlayışları doğrultusunda sözlü veya yazılı beyanda bulunmaları veya makale yazmaları ve bu amaçla toplantı yapmaları.

3. Sıkıyönetim uygulamalarına ilişkin olarak, Sıkıyönetim komutanlıklarının koyduğu yasakların ve aldığı kararların herhangi bir şekilde tartışılması.

4. Kamu davası açılıncaya kadar haklarında soruşturma ve kovuşturma yapılan siyasi parti, işçi teşekkülleri, meslek kuruluşları, dernek ve siyasi kişilerle ilgili olarak kamuoyunu yanıltıcı, ilgilileri etkileyici yazı yazmak, sözlü veya yazılı beyanda bulunmak,yorumlar yapmak

5. Açılan kamu davalarında verilecek mahkumiyet veya beraat kararları kesinleşinceye kadar, ilgilileri suçlayıcı veya savunucu her hangi bir yorum veya yayında bulunmak (sadece açık cereyan eden duruşma safları doğru olmak şartıyla tam veya özet olarak yayınlanabilir)

6. Bu kararla konulan yasaklara uymayanlar hakkında fiilleri başka bir suçu oluşturursa dahi ayrıca 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 16. maddesi uyarınca yasal işlem yapılacaktır.

Kenan Evren, Orgeneral, Devlet Başkanı, Genel Kurmay ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı.

Nurettin Ersin, Orgeneral, Kara Kuvvetleri Komutanı ve Milli Güvenlik Konseyi üyesi

Tahsin Şahinkaya, Orgeneral Hava Kuvvetleri Komutanı ve Milli Güvenlik Konseyi üyesi.

Nejat Tümer, Oramiral, Deniz Kuvvetleri Komutanı ve Milli Güvenlik Konseyi üyesi.

Sedat Celasun, Orgeneral, Jandarma Genel Komutanı ve Milli Güvenlik Konseyi üyesi.

HASAN ALİ DAĞLI ÖLDÜ

Cumhuriyet Halk Partisi Manisa eski Milletvekili Hasan Ali Dağlı, 2 Haziran günü Ankara'da vefat etti.

Hasan Ali Dağlı bir süredir rahatsızdı. Yapılan müdahalelere karşın kurtarılamadı.

56 yaşında yaşamdan ayrılan Hasan Ali Dağlı emekli öğretmendi ve Akhisar'da çiftçilik yapıyordu. Evli ve üç çocuk babası idi.

Cenazesi Ankara'dan Akhisar'daki köyüne götürüldü.
Allahdan kendisine rahmet, tüm ailesi üyelerine, yakınlarına ve hemşehrilerine başsağlığı dileriz.

SALIDAN SALIYA

Bu sayımızdan başlıyarak, "Olaylarla Geçen Hafta" bölümü yerine, "SALIDAN SALIYA" bölümünü değerli okurlarımıza sunuyoruz.

Cumartesileri çıkan dergimiz Salı günleri baskıya hazırlanmaktadır. Onun için, bu bölümde, salıdan salıya TÜRKİYE ve DÜNYA olaylarının özetlerini belli bir düzen içinde vereceğiz.

Bu özetleri, "OLAYLARIN YORUMU" bölümü ile birlikte okuyanlar, yurdumuzdaki ve Dünyadaki en önemli gelişmeleri özlü biçimde okumuş ve "Arayış"ları saklıyorlarsa bir belge gibi her zaman elleri altında bulundurmuş olacaklardır.

Günlük gazetelerde okumaya vakit bulamadıkları veya gözden kaçırmış olabileqekleri önemli haberleri, her hafta "Arayış"da bulabileceklerdir. Dış olaylarla ilgili bazı haberlerimiz için, Türk basını ve haber ajansları dışında, yabancı basından ve radyolardan da yararlanılmaktadır.

Bu bölümdeki özetlerin de tümünü okumağa vakit ayırmadıkları zaman, okulramız, her haberin büyük puntolarla dizili satırlarına bir göz atmakla bile, "SALIDAN SALIYA" Dünyada ve Türkiye'de neler olup bittiğini bir bakışda izleyebileceklerdir.

Böylelikle, habercilik açısından da okurlarımıza daha yararlı olabileceğimizi umuyoruz.

Türkiye

- 27 Mayıs nedeniyle bir mesaj yayınlayan DEVLET BAŞKANI EVREN "27 MAYIS MEŞRULUĞUNU KAYBETMİŞ BİR İKTİDARA KARŞI DERENMEDİR" DEDİ. Devlet Başkanı Orgeneral Evren "bugün hepimiz 27 Mayıs, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin sarsılmayan vatan sevgisi ve görev bilinci içinde Türk milletinin, istek ve menfaatleri doğrultusunda yapmak zorunda kaldığı bir hareket olarak hatırlamaktayız" şeklinde konuştu.

- Çeşitli suçlardan sanık olarak tutuklu bulunan DİSK'E ÜYE 56 SENDİKACI İSTANBUL SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI 1 NUMARALI ASKERİ MAHKEMESİNCE SERBEST BIRAKILDI. Haklarında tutukluluk kararı bulunan 95 DİSK üyesinin serbest bırakılması için yapılan başvuruları inceleyen mahkeme bunlardan 56'sının serbest bırakılmasını kararlaştırdı.

Ayrıca BİR SÜRE ÖNCE GÖZALTINA ALINAN KOÇTÜRK, IŞIKLI, AYDIN VE AREN SERBEST BIRAKILDILAR. Dergimiz yazarlarından ve beslenme uzmanı Doç. Osman Nuri Koçtürk ile Doç. Dr. Alpaslan Işıklı ve Oleyis Sendikası Başkanı Nusret Aydın bir süre önce İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığının istemi üzerine Ankara'da gözaltına alınarak İstanbul'a götürülmüşlerdi. Burada sorgulamaları yapılan Koçtürk,

(Devamı 10 Sayfada)

DEVLET FELSEFESİ VE ERNST CASSIRER

DOÇ. DR. NECLA ARAT

- Yüzyılımızın söylenceleri (efsaneleri) artık doğa-insan ilişkilerini değil, toplum-insan ya da devlet-insan ilişkilerini dile getiren söylencelerdir.
- Bunalımlar karşısında olağan çareler tükendiğinde ortaya siyasal söylenceler çıkıyor. Yüzyılımızda siyasal söylenceler, İlkel toplumlarda büyünün ve mitolojinin oynadığı rolü oynuyor.
- Olağan yollardan kurtulma umudu kalmayınca, sorunların çözümü için gözler, çok güçlü olduğu düşlenen lidere çevrilir ve daha önceki toplumsal bağlar, yasalar ve anayasa değer taşımadığı gerekçesiyle ortadan kaldırılarak tüm umutların bağlandığı liderin mistik gücü yüceltilip onun istenci mutlak yasa olur.
- Cassirer, siyasal söylenceleri, kurbanlarına saldırmadan önce onları hareketsiz hale getirmek için hipnotize eden yılanlara benzetiyor.

BİLİNDİĞİ gibi Devlet, insanın varlık koşullarından biri. Devlet kurmak da insana özgü bir nitelik. Nasıl ki ahlak alanında insanların eylem ve etkinliklerini, ilişkilerini belirleyen bir takım değer ve ilkeler varsa bir toplumsal birlik içinde yaşayan insanların etkinliklerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini belirleyip düzenleyen ilkeler ve bu ilkelere dayanılarak konulan kural ve yasalar da var. İşte devlet. **Hukuk dizgesi** (sistemi) diye de adlandırılan bu kural ve yasaları düzenleyip uygulayan ana güç...

Devlet ve hukuk felsefesi ile ahlâk felsefesinin (etiğin) sorunları birbirleriyle çok yakından ilgili sorunlar. Örneğin, hukuğun ve etiğin konuları içine giren hak, doğruluk, özgürlük gibi sorunlar, devlet felsefesinin de temel sorunları. Bu yüzden, siyasal felsefe diye de adlandırılabilen devlet felsefesinin kesin bir tanımını yapmak pek kolay olmasa gerek. Ancak, bu felsefenin ana görevini belirleyerek neyi gerçekleştirmek istediği konusunda bir fikir verebiliriz. Devlet felsefesi ya da siyasal felsefe, geçmişteki ve şimdi varolan toplumsal kurumları betimler; Bu kurumların eleştiri ve değerlendirmesini yapma görevini üstlenir.

Bu görevin ilk bölümü, ekonominin, siyasal bilimlerin, insan bilim (antropoloji), dirimbilim (biyoloji) ve toplumbilimin verilerinde de yararlanılarak gerçekleştirilir. Eleştiri ya da değerlendirmelerin yapıldığı ikinci bölümde ise devlet felsefesi daha çok ahlak felsefesini andırır. Örneğin: Demokrasi, monarşi, faşizm gibi çeşitli devlet biçimlerinin temel özelliklerini betimlemekle kalmaz. Onlara ilişkin **"Herhangi bir biçimdeki devletin varlığını haklı gösteren son neden nedir?"** türünden sorular da sorar. Devlet felsefesi, **"Bireyler üstünde devlet gücünün uygun sınırları nelerdir? Ya da neler olmalıdır?"**, **"İnsanların ekonomik etkinlikleri, siyasal özgürlükleri zedelenmeden denetlenebilir mi?"**, **"Bir Meclisin seçilmiş üyeleri diledikleri gibi mi oy vermelidirler yoksa partilerini oluşturan çoğunluğun görüşlerini mi yansıtmalıdırlar?"**, **"Kimler yönetici olmalıdır?"**, türünden sorunlara yanıtlar arar.

İşte tüm bu sorunlar, özellikle ciddi bunalım anlarında olağanüstü önem kazanırlar. İçinde iki büyük dünya savaşının yer aldığı kendi yüzyılımız, yani Yirminci Yüzyıl, büyük bir olasılıkla insanlığın tüm tarihindeki en büyük bunalım dönemidir. Bu yazımızda önemli bir yapıtını ele alacağımız bir bunalım çağının düşünürü olarak Ernst Cassirer yaşadığı çağın toplumsal kültürel sorunlarına değişik bir bakış açısıyla yaklaşıyor. **"Devlet Söylencesi"** ((The Mayth of the State) adlı yapıtında Cassirer, siyasal kuramlar tarihinde söylencebilimsel (mitik) düşünceyi sırasıyla ilk Grek felsefesinde, Platon'da, Ortaçağda, Makyavelli'de, Rönesans ve Aydınlanma'da ayrıntılarıyla irdeliyor. Söylencelerle (mitoslarla) savaşımın önemini vurguluyor. Sonra bizim için büyük bir anlam taşıyan 20. Yüzyılın söylencelerine geçiyor.

Kitabın ikinci bölümü Thomas Carlyle, Lidere tapınmadan Irk Tapınmacılığına geçiş ve Hegel'in Devlet Felsefesine ayrılmış. Bu bölümün sonunda ise modern siyasal söylencelerin tekniği büyük bir yetkinlikle açıklanmakta.

Cassirer, insansal kültür olaylarının tümü içinde mantıksal çözümlemeye en az uyanının söylence (mit) olduğunu vurguluyor. O'na göre, söylence özgün gücünü uygar insanın yaşamında da sürekli olarak duyurmaktadır. İçinde yaşadığımız dünyada söylenceleri yadsıyamadığımız gibi, yerlerini ve önemlerini korumalarını da kolay kolay engelleyemiyoruz. İlk söylenceler, insanın doğa karşısında duyduğu korku ve yalnızlık duygusunu hem dile getiren hem de bir anlamda, bu korku ve yalnızlıktan kurtulmak üzere insanı rahatlatan yaratılardı. Cassirer'e sorarsanız ilkel insanın duyduğu bu korku ve yalnızlık duygusu ve rahatlama isteği, günümüz uygar insanında belki de daha güçlü bir şekilde var. Bunun kanıtı ise 20. Yüzyılın söylencelerin en çok egemen olduğu bir yüzyıl olması.

SİYASAL SÖYLENCELER ÇAĞI

Ancak, yüzyılımızın söylenceleri artık doğa-insan ilişkilerini değil, toplum-insan ya da devlet-insan ilişkilerini dile getiren söylenceler. Enflasyon ve işsizliğin tüm toplumsal ve ekonomik dizgeyi tehdit ettiği dönemlerde büyük bunalımların doğduğunu hepimiz biliyoruz. Zaten daha önce de değindiğimiz gibi, 20. Yüzyıl bu anlamda da bir bunalımlar yüzyılı. Bu türden bunalımları çözmek için olağan çareler tükendiğinde ortaya siyasal söylenceler çıkıyor. Yüzyılımızda siyasal söylenceler, tıpkı ilkel toplumlarda büyü ve söylencebilim (mi-

toloji) oynadığı rolü oynuyorlar. İnsanlar, umutsuz durumlarda çıkış yolları bulmak için herzaman umutsuz araçlara başvurabilirler.

İşte, yüzyılımızın siyasal söylenceleri, Cassirer'e göre bu anlamda umutsuz araçlar olmuşlardır. Bunalımsız barış dönemlerinde, göreli olarak dengeli ve güvenli dönemlerde, toplumda ussal düzen egemendir. Ama bunun tersi olan bunalım ve kargaşa dönemlerinde ussal-olan yerini kolayca us-dışı olana bırakabilir. Uşdışı olana bağlanma ise, toplumun ilkelliği oranında artar. Bu gibi durumlarda, genellikle tüm sorunların çözümü, çok güçlü olduğu düşlenen bir lidere bırakılıp artık alışılmış ve olağan yollardan kurtulma umudu kalmadığı için tüm gözler, sorunların üstesinden geleceğine inanılan bu kişiye çevrilir. Daha önceki toplumsal bağlar, yasalar ve anayasa değer taşımadıkları gerekçesi ile ortadan kaldırılır. Sonunda da tüm umutların bağlandığı liderin mistik gücü ve yetkisi olabildiğince yüceltilip istenci mutlak yasa olur.

Ama uygar toplumlar sorunlarını ilkel toplumlar gibi çözemezler. Bununla kuşkusuz uygar insanın tutkuları, usdışı itkileri bulunmadığını söylemek istemiyoruz. Ancak, uygar insan, bu gibi durumlarda bile ussallık isteğini tümüyle unutup yadsıyamaz. Kendisine sunulanlara inanması için bu inancına bazı **nedenler** bulması, kanılarını haklı çıkarmak için bir **kuram** geliştirmesi gerekir.

İNSANLARI DEGIŞTİRME

Uygar toplumlara ve uygar insana zorlama ve baskı yöntemleriyle bazı şeylerin kabul ettirilmesi çok zordur. Gerçi Cassirer'e göre, zorlama ve baskı yöntemleri tarih boyunca siyasal yaşamda her zaman kullanılmış ve çok kez somut sonuçları erek edinmiş olan yöntemlerdir. (bkz. S. 286) Ancak, en korkutucu despotluklar bile, insanları belli eylem yasalarına uymaya zorlamışlar, onların duygu, yargı ve düşünceleri ile ilgilenmemişlerdir.

Gerçi, büyük dinsel savaşlarda insanların yalnız eylemlerini değil, bilinçlerini de yönetmek için en şiddetli girişimlerde bulunulmuştur; Ama, tüm bu girişimler başarısızlığa uğramışlar, yalnızca dinsel özgürlük duygularını güçlendirmeye yaramışlardır.

Yüzyılımızı ele aldığımızda modern siyasal söylencelerin çok değişik bir yöntemle iş gördüklerini izliyoruz. Modern siyasal söylenceler artık belli eylemleri isteyerek ya da yasaklayarak işe başlamıyorlar. Eylemlerini düzenleyip denetleyebilmek için, insanları değiştirme işini üstleniyorlar.

Cassirer, siyasal söylenceleri, kurbanlarına saldırmadan önce, onları hareketsiz hale getirmek için ipnotize eden yılanlara benzetiyor. Çünkü, insanlar, ciddi bir direnç göstermeden bu söylencelerin kurbanı oluyor; başlarına ne geldiğini daha kavrayamadan, etkisiz duruma getirilip boyun eğdirtiliyorlar. 20. Yüzyıl öncesindeki alışılmış siyasal baskı araçları hiç kuşkusuz bu etkiyi yaratamazlardı. Çünkü insanlar, en ağır siyasal baskı dönemlerinde bile kendi yaşamalarını yaşamayı sürdürebilmişler ve her zaman bu baskıya direnen bir kişisel özgürlük alanı kalmıştır.

Nitekim,antik çağın klasik ahlak düşünceleri, antik dünyanın kargaşa ve siyasal çöküntüsüne karşın, güçlerini arttırarak kuşaktan kuşağa aktarılmışlardır. Örneğin, "**İnsan, insan için kutsaldır**" diyen Seneca, Neron'un zamanında ve sarayında yaşamış; ama bu O'nun gerek denemelerinde gerekse ahlaksal mektuplarında Stoacı felsefenin istenç özerkliğine ve bilge kişinin bağımsızlığına verdiği değeri savunmasını engelleyememiştir.

FELSEFENİN IŞLEVİ

Ne var ki 20. yüzyılın modern siyasal söylenceleri, tüm bu düşün ve ülküleri daha onlar işgörmeye başlamadan yok edebilmektedir. İşte bu noktada Cassirer, çok önemli bir soruyu göndeme getiriyor: "**Acaba felsefe, böylesine güçlü ve tehlikeli olabilen siyasal söylencelere karşı savaşımda bize yardım etmek için ne yapabilir.?**"

Cassirer'e göre, modern filozoflar siyasal ve toplumsal olayların akışını etkileme umudunu çok uzun zaman önce yitirmiş gibi görünüyorlar. Nitekim felsefenin değer ve soyluluğuna en çok inananlardan biri olan Hegel bile onun dünyayı yeniden biçimlendirmek için her zamançok geç kaldığını söylemekte.

Hegel'e göre, herhangi bir felsefenin çağını aşabileceğini düşlemek, herhangi bir insanın içinde yaşadığı zamanın dışına çıkabileceğini düşlemek kadar anlamsız bir iş. Çünkü, "**Eğer felsefe kötümser bir anlatım taşıyorsa yaşamın bir biçimi yaşlanmış demektir. O yaşam biçimi kötümserlikle gençlentirilemez. Yalnızca bilinir kılınır. Minervanın baykuşu uçuşuna ilkin güneş batıp alacakaranlık basarken başlar.**" (Bkz. Hegel, **Philosophy of Right,** Önsöz S. XXX)

Cassirer, Hegel'in bu düşüncelerini kabul etmiyor. O'na göre, eğer Hegel'in bu söyledikleri doğru olsaydı, felsefe mutlak bir suskunluğa, insanıntarihselyaşamına karşı tümüyle edilgin bir tutuma yargılanmış olacaktır. Ortaya çıkan tarihsel durumu yalnızca kabul edip açıklamaktan ve önünde eğilmekten başka yapabileceği bir şey kalmayacaktı. Oysa bu, felsefenin hem özüyle hem de tarihiyle gelişen bir durumdur. Tek başına klasik Platon örneği bile bu görüşü çürütmeye yeter. Düşünce tarihinin büyük adları yalnızca "**Kendi dönemlerinin düşüncelerini aktaran**" kimseler olmayıp çok kez yaşadıkları dönemin dışına çıkabilen ve içinde yaşadıkları zamana karşı düşünmüş olan kimselerdir. Zaten felsefe, bu düşünsel ve ahlaksal yiğitliği göstermezse insanın kültürel ve ahlaksal yaşamındaki ödevini yerine getirememiş olur.

Siyasal söylenceleri ortadan kaldırmak hiç kuşku yok ki felsefenin gücünü aşar. Çünkü söylence, bir anlamda, yok edilmesi olanaksız olandır. Bunun nedini, onun ussal kanıtlardan anlamaması mantıksal çıkarımlarla çürütülmemesidir. Ama felsefe, bize başka bir önemlihizmette bulunup düşmanı anlamamızı sağlayabilir. Sağlıklı bir stratejinin, düşmanla etkin bir biçimde savaşabilmenin ilk ilkelerinden biri, düşmanı yakından tanımaktır. Düşmanı tanımak, yalnız eksikliklerini bilmek anlamına gelmeyip gücünü bilmek anlamına da gelir.

İşte bu nedenle, siyasal söylencelerin tümünü, köken, yapı, yöntem ve teknikleri açısından çok iyi bilmemiz gerekiyor.. Kanımızca devlet felsefesinin asıl önemi, tümüyle bu noktada, genç kuşakları siyasal konularda sağlıklı bir biçimde bilinçlendirme işlevinde odaklanmaktadır.

Cassirer'in yüzyılımızın en önemli yapıtlarından sayılan "**Devlet Söylencesi**" nin (The Mayth Of Th State) bu bilinçlenmeye katkısı düşünülerek en kısa zamanda Türkçemize kazandırılmasını dileriz. ●

★ *Oxford Üniverstiy Press, London, 1946...*

Işıklı ve Aydın geçtiğimiz hafta serbest bırakıldılar. Bu arada yine İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından gözaltına alınan Prof. Sadun Aren de sorgulamasından sonra salıverildi.

- Almanya'nın Sesi Radyosunda yayınlanan demecinde DEVLET BAŞKANI EVREN, "PARTİLER MAHKEME ÖNÜNDE HESAP VERMEMEKLE BÜYÜK BİR AFFA UĞRAMIŞLARDIR", dedi. Seçimlerde yenilgiye uğrayan parti liderlerinin değişmesi, başarılı olmayan Başbakanların düşürülmesi gerektiğini öne süren Devlet Başkanı, Parti liderlerinin ve üst kademe yöneticilerinin bundan sonra oluşacak Parlamentoda yer almamaları gerektiğini söyledi. DEVLET BAŞKANI, MUHAKEMELERİ DEVAM EDEN SENDİKACILARIN SUÇLU OLDUKLARININ MAHKEMELER NETİCESİNDE GÖRÜLECEĞİNİ AÇIKLADI.
- THY UÇAĞINI KAÇIRAN TERÖRİSTLERİN GERİ VERİLMESİ BULGAR HÜKÜMETİNDEN İSTENECEK. Ancak teröristlerin suçu Türk semalarında başlamakla birlikte Bulgar semalarında ve topraklarında sürdüğü için, Bulgar makamlarının da onları yargılamak isteyebileceği, bu durumda Türkiye'ye geri verilmelerinin güçleşebileceği veya Bulgaristan'daki cezalarını çekmelerinden sonraya kalabileceği, Türk Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Kamuran Gürün tarafından açıklandı.
- TÜRKİYE İLE BELÇİKA ARASINDA YENİ SOSYAL GÜVENLİK ANLAŞMASI imzalandı. Bu Anlaşmayla Belçika'daki 70 bine yakın Türkün sosyal güvenlik haklarında önemli gelişmeler sağlandı.
- Sorgulaması sürdürülen terörist AĞCA, TÜRKİYE'DE BAZI TANINMIŞ KİŞİLERDEN PARA YARDIMI GÖRDÜĞÜNÜ ÖNE SÜRDÜ? Ağca verdiği ifadede, Türkiye'de firarda bulunduğu süre içinde Fahrettin Aslan, Halit Narin ve "İnci Baba" adıyla tanınan Mehmet Nabi İnciler'in kendisine para vererek yardımcı olduklarını iddia etti.
- ÇAĞDAŞ GAZETECİLER DERNEĞİ GENEL BAŞKANLIĞINA MAHMUT TALİ ÖNGÖREN SEÇİLDİ. Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin 4. Genel Kurulu sonunda Yönetim Kurulu üyeliklerini de şu gazeteciler kazandı: Varlık Özmenek, Jülide Gülizar, Bülent Özükan, Ahmat Abayak, Aslan Alp ve Filiz Akçora.
- TÜRK BASININDA İLK KEZ BİR KADIN GAZETECİ YAZI İŞLERİ KADROSUNDA GÖREV ALDI. Cumhuriyet Gazetesi muhabirlerinden Füsun Özbilen geçtiğimiz hafta bu gazetenin yazı işleri sekreterliğine getirildi. Ankara'da 1974 yılında ANKA Ajansında gazeteciliğe başlayan Füsun Özbilgen, daha sonra Cumhuriyet Gazetesi Ankara Bürosunda Parlamento Muhabiri olarak görev yaptı. Özbilgen bu arada Parlamento Muhabirliği Genel Sekreterliğini de sürdürüyor.
- TÜRKİYE ODALAR BİRLİĞİ'NİN YENİ YÖNETİCİLERİ BELLİ OLDU. Odalar Birliği Genel Kurulu sonucunda, Başkanlığa yeniden Mehmet Yazar seçildi. Yeni yönetim kurulu da yaptığı görev bölümü ile Başkanvekilliklerine Cahit Aydoğan'ı ve İzzet Özilhan'ı getirmiştir. Öteki üyeler ise şunlardır: Refik Sunol, Orhan Enteşe, Tevfik Solaksubaşı, Mehmet Battallı, Nureddin Ergücü.
- BELEDİYELER 7 VERGİ, 18 ÇEŞİT HARÇ ALACAKLAR. Milli Güvenlik Konseyince onaylanarak yürürlüğe giren yeni yasaya göre 7 vergi ve 18 çeşit harçtan ayrı olarak belediyeler yol, su, kanalizasyon yasasından da ktılma payı alacaklar. Yasanın temizletme ve aydınlatma ile ilgili hükümleri 1 Mart 1982 tarihinde, öteki hükümleri ise 1 Temmuz 1981 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek.

Dünya

- HOLLANDA SEÇİMLERİNDE İKTİDAR PARLAMENTODAKİ ÇOĞUNLUĞUNU YİTİRDİ. Hollanda'da uzun bir hükümet bunalımı bekleniyor. Koalisyon hükümetini oluşturan Hristiyan Demokratlarla Liberallerin Parlamentodaki üye sayısında küçük bir azalma olurken, ana muhalefet partisi durumundaki İşçi Partisinin de üye sayısı azaldı. İşçi Partisinin, nükleer silâhlara karşı çıkan daha soldaki partilere oy kaptırdığı anlaşılıyor. Seçim sonuçlarının gösterdiğine göre, HALK ÇOĞUNLUĞU HOLLANDA'YA NÜKLEER SİLAHLAR YERLEŞTİRİLMESİNİ İSTEMİYOR. Yeni hükümet kurulması için parti liderleriyle görüşmelere başlayan Kralice Beatrix, Hollanda'ya yeni füze yerleştirilmesini öngören NATO planına karşı çıkılacağını söyledi.
- 1979 yılında yapılan ilk parlamento seçimlerini partisi kazandıktan sonra sıkıyönetimi kaldırarak sivil yönetime geçişi gerçekleştiren BANGLADEŞ DEVLET BAŞKANI ZİYAÜR RAHMAN ÖLDÜRÜLDÜ. 1977 yılından bu yana Başkanlık görevini sürdüren Rahman'ı Chittagong kentinde öldüren asilerin darbe girişimleri başarısızlıkla sonuçlandı. Bir kısım isyancı subaylar Hükümet kuvvetlerine teslim olurken, hükümete "kötü politikacılar"a karşı işbirliği öneren darbe girişiminin lideri general Mansur Ahmet kaçtı.

Fakat SUİKASTÇİ GENERAL MANSUR 1 HAZİRANDA YAKALANARAK ÖLDÜRÜLDÜ. Tümgeneral Mansur'un kendisini yakalayan askerlerce öldürüldüğü açıklandı. Suikast sonucu yaşamını yitiren Devlet Başkanı Ziya–ür Rahman'ın cenazesi, 2 Mayıs günü askerı törenle gömülmek üzere başkent Dakka'ya getirildi.

• Bangladeş Devlet Başkanı Ziya–ür Rahman'ın öldürülmesi üzerine gazetecilere bir demeç veren Bülent Ecevit, Ziya–ür Rahman'ın "komutan olmakla birlikte, yönetimin sivil nitelik kazanmasına önem verdiğini" belirterek, "Halkın dertlerini halktan öğrenmeye özen gösteren bir önderdi" dedi. Ecevit, Ziya–ür Rahman'ın halkçı kişiliğini de överek, demecini şöyle tamamladı:
"Ziya–ür Rahman'ın vakitsiz ölümüyle, Bangladeş değerli bir halk önderini ve devlet adamını, Türkiye de gerçek bir dostunu yitirmiş bulunuyor.
Onun açtığı yolda, kardeş Bangladeş halkının, kalkınma ve rejimi demokratikleştirme çabalarını sürdürmesini dilerim.
Ziya–ür Rahman'a Allahdan rahmet, Bangladeş halkına başsağlığı dilerim."

• İsrail Başbakanı Begin'in açıkladığına göre, HAIG VE HABİB İSRAİLİN LÜBNAN'DAKİ FİLİSTİN MEVZİLERİNE SALDIRACAĞINI ÖNCEDEN BİLİYORMUŞ. Begin, Amerikan Dışişleri Bakanı Haig'le ABD özel temsilcisi Habib'in, bu saldırıları önceden bildiklerini öne sürerken, Habib'in Filistin mevzilerine yapılan saldırıları, İsrail'le Suriye arasındaki gerginlikten ayrı bir konu olarak gördüğünü de vurguladı.

• BELÇİKA'DA FKÖ TEMSİLCİSİ ÖLDÜRÜLDÜ. Filistin Kurtuluş Örgütü, temsilcinin, İsrail ajanlarınca öldürüldüğünü ileri sürüyor.

• Orta Doğu'da gerginlik artarken, kara hava ve denizden İSRAİL LÜBNAN'A SALDIRDI. Özellikle Filistinlilerin yaşadıkları merkezlerde yoğunlaşan saldırılarda çok sayıda sivil öldü. İsrail'in saldırısı tüm Dünyada kınanıyor. Bu arada, 30 Mayıs gecesi de Beyrut'ta Hıristiyanlarla Suriyeli askerler ve Müslümanlar arasında altı saat süren şiddetli çarpışmalar oldu. Beyrut'ta 31 Mayıs günü bir ateşkes anlaşması yapıldı; fakat ne kadar geçerli olacağı bilinemiyor.

• Altı Arap ülkesinin oluşturduğu "Körfez İşbirliği Konseyi'nin aldığı karara göre, uluslararası stratejik önemi büyük ölçüde artan KÖRFEZ BÖLGESİNİN SAVUNMASINI YALNIZCA KÖRFEZ ÜLKELERİ ÜSTLENECEKLER. Altı Körfez ülkesi –Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Oman ve Bahreyn– bu amaçla bir savunma paktı oluşturacak. Altı ülke, bölgede yabancı üsler ve filolar istemiyor. Ayrıca, ALTI KÖRFEZ ÜLKESİ BİR ORTAK PAZAR KURACAK. Bu ülkeler petrol politikalarını da uyumlulaştıracaklar. Bölge petrolunun yarıdan çoğunu ürettiklerine göre, böylelikle, OPEC'deki ağırlıklarını büyük ölçüde arttırmış olacaklar.

• Petrol Dışsatımcısı Ülkeler Örgütünün (OPEC) Cenevre'de aldığı karara göre, YIL SONUNA KADAR PETROL FİYATLARI DONDURULACAK. Bunun yanısıra, Suudi Arabistan, İran ve Irak dışındaki OPEC ülkeleri, üretimlerini yüzde on (günde toplam bir buçuk varil) düşürmeyi de kararlaştırdılar. Suudi Arabistan'ın üretimi arttırması, kendi petrolünün fiyatını düşük tutması ve Dünyada petrol ve enerji tasarrufu eğiliminin yaygınlaşması, bir süredir, serbest piyasada petrol fiyatlarını aşağı doğru çekiyordu. Suudi Arabistan, tüm OPEC ülkelerinin bağlantılı petrol fiyatlarını ya düşürmelerini ya da dondurmalarını istiyordu. Şimdi, orta yol olarak, Suudi Arabistan, 32 dolar olan kendi petrol fiyatını ya hiç arttırmayacak ya da sınırlı ölçüde arttıracak, öteki OPEC ülkeleri de ortalama 36 dolar olan petrol fiyatlarını yıl sonuna kadar donduracaklar. Türkiye'nin fiyatların dondurulmasından 500 milyon dolar tasarruf sağlayacağı hesaplanıyor.

• TASS AJANSI POLONYA KOMÜNİST PARTİSİNİ AĞIR BİÇİMDE SUÇLADI. Sovyetler Birliğinin resmi haber ajansı olan TASS'ın yorumu, sertlik yanlısı bazı Polonya'lı komünistlerin Katovitze'de yayınladıkları bir bildiriye dayanıyor. Bu bildiride, Polonya Komünist Partisinin "revizyonizm"e saptığı ileri sürülüyordu. TASS da, bildiriyi destekliyerek, Polonya Komünist Partisini, Marksist–Leninist felsefeye karşı çıkmakla suçladı.

• İTALYA'DA FORLANİ HÜKÜMETİ ÇEKİLDİ. Bunalıma, Hükümet üyelerinin, yüksek kamu görevlilerinin, subayların, yargıçların, gizli istihbarat örgütü üyelerinin, Komünist Parti dışındaki her partiden bazı yöneticilerin ve büyük sermaye çevrelerinden ileri gelen kimselerin üye olduğu gizli Mason cemiyetiyle ilgili skandallar neden oldu. "Arayış"ın geçen sayısında da belirtildiği gibi, bu Mason cemiyeti, yaygın yolsuzlukları ve vergi kaçakçılıklarını örgütlüyor ve bir "otoriter rejim" kurmak için hazırlık yapıyordu. Cumhurbaşkanı Pertini, yeni hükümeti kurmak için yeniden Forlani'yi görevlendirdi.

SALIDAN SALIYA

Belediye gelirleri VERGİSİ

BELEDİYELERİN mali kaynaklarını güçlendirmek amacıyla hazırlanmış olan "Belediye Gelirleri Yasası", Milli Güvenlik Konseyince onaylanarak kesinleşti.

Belediyelerin 30 milyar lira gelir sağlıyacağı tahmin edilen yasaya göre, belediye sınırları içinde yaşayanlardan;

- ticari ve sınai faaliyette bulunan kişiler ve kurumlarla serbest meslek sahipleri "meslek vergisi";
- dükkân, ticari ve sınai kurumlar ve serbest meslek sahipleri, çeşitli yerlere asılan ve takılan her çeşit ilan ve reklamları için "İlan ve Reklam Vergisi"
- telefon ve teleks kullanan herkes "Haberleşme Vergisi";
- elektrik ve havagazı kullanan herkes "Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi";
- evleri ve arsaları olanlar "Temizleme ve Aydınlatma Harcı";
- sinemaya, tiyatroya, spor yarışmalarına, at yarışlarına, operaya ve baleye gidenler, müşterek bahis oynayanlar "Eğlence Vergisi";
- motorlu araç sahipleri "Akaryakıt Tüketim Vergisi",

ödeyecekler.

Ayrıca yeni yasaya göre, pazar ve benzeri yerlerde, hayvan kesilen ve satılan yerlerde "İşgal Harcı" ve "Hayvan Kesim Harcı", kaynak sularından "Kaynak Suları Harcı"; ölçü ve tartı aletlerinin muayenesi dolayısıyla "Ölçü ve Tartı Muayene Harcı" ile çeşitli harçlar alınacak.

BELEDİYELERİN MALİ BAKIMDAN GÜÇLENDİRİLMELERİ ZORUNLUYDU

Hemen hemen tüm belediyelerin, gerekli gelir kaynaklarından yoksun oldukları ve o yüzden, değil çağdaş belediye hizmetlerini, en yalın, en zorunlu hizmetleri bile yerine getiremedikleri bir gerçekti. Bu, bir yandan, düzensiz ve çirkin bir kentleşmeye neden oluyordu, bir yandan da belediyeleri, gittikçe merkezi hükümete, yani siyasal iktidarlara bağımlı kılıyordu.

Kimi hükümetler de belediyelere mali yardım yaparlarken, oralarda oturan belde halkının siyasal eğilimlerine ve verdiği oylara göre, bu yardımları düzenliyerek, belediyelerin bu mali bağımlılığını sömürüyorlardı. Beldeleri, siyasal inançları nedeniyle ödüllendirebiliyorlardı, cezalandırabiliyorlardı.

Bu nedenlerle, belediyelerin mali kaynaklarının güçlendirilmesi gereksinmesi, daha önce de duyulmuş ve bu amaçla hazırlanmış bir yasa tasarısı, 1979 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edildikten sonra zamanın Sayın Cumhurbaşkanının vetosu nedeniyle uygulamaya aktarılamamıştı.

Şimdi, konunun yeniden ele alınarak gerekli yasanın çıkarılmış olması, kuşkusuz, belediyelerimiz ve belediyeciliğimiz açısından olumlu.

FATURANIN TÜMÜ HALKA YÜKLENMEMELİ

Yerel ortak gereksinme niteliğinde olan belediye hizmetlerine, o hizmetlerden yararlananların belli ölçüde katılması doğaldır.

Hattâ kırdan kente olan göçü yavaşlatmak ve düzensiz kentleşmeyi önlemek için kent yaşamının bir ölçüde pahalılaştırılması ve böylece kente göçmeğe niyetlenenlerin caydırılmak istenmesi de anlaşılır ve ülkemiz koşullarında kabul edilebilir bir düşüncedir.

Ne var ki yeni yasa, bu ölçünün kaçırıldığı ve belediye hizmetlerinin tüm faturasının buralarda yaşayanlara ödettirilmek istendiği izlenimini veriyor.

Eğer böyle olmasaydı, örneğin, elektrik ve havagazı gibi artık tam anlamıyla temel gereksinme niteliği almış olan hizmetlerin tüketiminden vergi alınmazdı. Elektrik ve havagazından vazgeçip, gaz lambasında oturmağa razı olanlar çıksa bile, onlar da akaryakıt tüketim vergisi ödeyecekler.

Bu "sinekten yağ çıkarmak" anlayışı, daha önce, başta gelir ve kurumlar vergisi olmak üzere çeşitli vergi yasalarında yapılan değişiklik sırasında benimsenseydi, Devlet daha çok vergi geliri elde eder ve bunun bir bölümünü de belediyelere aktarabilir ve şimdi temel gereksinmelerden vergi alınmasına gerek kalmazdı.

YENİ VERGİLERİN YANSIMA NİTELİĞİ YÜKSEK

Herkesi mali gücüne göre vergiliyecek böyle bir anlayış vergi adaletinin gerçekleşmesi açısından da yerinde olurdu. Oysa, yeni yasa ile, vergi adaletinden biraz daha uzaklaşılmış bulunuluyor. Çünkü, Belediye Gelirleri Yasası ile getirilen yeni vergilerin ve harçların yansıma nitelikleri çok yüksek. Örneğin, Yasaya göre, meslek kazançları vergisinin mükellefi, ilan ve reklam vergisinin mükellefi, ticari ve sınai faaliyette bulunanlar... Ama bunların, ödedikleri vergileri, fiyatlar yoluyla halka yansıtacağı kesin. Akaryakıt tüketim vergisinin mükellefi olarak gözüken rafineriler de aynı şekilde bu vergiyi akaryakıt fiyatlarına ekliyecekler.

Bunlar gibi, öteki vergilerin ve harçların da mükellefleri tarafından halka yansıtılma olanağı çok yüksek.

Böylece, belediye sınırları içinde oturan zengin ile yoksul hemen hemen aynı vergiyi ödeyecek ve herkesin mali gücüne göre vergilendirilmesi ilkesinden biraz daha uzaklaşılmış olacak.

Sonuç olarak, denebilir ki, belediyelerimizin mali güçlerinin ve bağımsızlıklarının arttırılması ne kadar doğru ve yerinde ise, bu gelirlerin, büyük geçim güçlükleri içinde bulunan dar gelirlilerin katıklarını biraz daha küçültmek, onların geçim güçlüklerini daha da arttırmak suretiyle sağlanması o kadar yanlıştır. •

Sıkı para yüksek faiz politikaları eleştiriliyor

ULUSLARARASI Para Fonu'nun borç verme politikalarının oluşturulduğu ara komite toplantılarının sonuncusu, geçtiğimiz ayın sonlarında Gabon'un başkenti Libreville'de yapıldı.

Her altı ayda bir yapılan toplantıya, bu kez, aralarında Türkiye Maliye Bakanı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Başkanının da bulunduğu yüzkırk ülkeden sekiz yüz kadar maliye bakanı ve merkez bankası başkanı ile öteki ilgililer katıldı.

Bu toplantıyı, ötekilerinden ayıran en belirgin özellik, kuşkusuz, gelişme sürecindeki ülkelerin, onlara katılan bazı sınaileşmiş küçük ülkelerle birlikte, Fon'un karar alma sürecinde seslerini duyurmaları ve ortak bir tavır koymaları oldu.

Batı dünyasının, ödemeler dengesi güçlükleri içinde bulunan ülkelere borç veren en önemli resmi kredi kuruluşu olan Uluslararası Para Fonu'nun kaynaklarının hemen hemen tümüne yakın büyük bir bölümü, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Batı Almanya, Japonya, İngiltere, Fransa gibi sınaileşmiş ülkelerin yaptıkları katkılardan oluşur.

O nedenle, genellikle bu ülkeler ve özellikle en büyük katkıyı yapan Amerika Birleşik Devletleri, Fon'un politikalarının oluşumunda etkilidirler.

Gerek kuruluşuna egemen olan felsefenin doğal sonucu olarak, gerek başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere bu kuruluşta sözü geçer öteki sınaileşmiş ülkelerin de etkisiyle Uluslararası Para Fonu, enflasyonla ve ödemeler dengesi güçlükleriyle karşı karşıya bulunan ve Fon kaynaklarından yararlanmak istiyen ülkelere, gerçekçi bir kur politikası uygulanmasını, yani sık sık devalüasyon yapılmasını, faiz oranlarının yükseltilmesini, sıkı bir para politikası uygulanmasını, kamu harcamalarının kısılmasını, serbest piyasa kurallarına ağırlık verilmesini salık verir. Daha doğrusu koşul koyar.

Ulusal gelir artışını durdurmak, ekonomiyi durgunluğa sürüklemek ve işsizliği arttırmak pahasına enflasyonla ve dış ödeme güçlükleriyle savaşımı öngören ve özellikle gelişme sürecindeki ülkelerin yapısal sorunlarını, içinde bulundukları sosyal ve siyasal koşulları dikkate almaksızın oluşturulmuş bu politikalar karşısında, hemen hemen ilk tavır alan ülke Türkiye olmuş ve 1978 ve 1979 yıllarında Uluslararası Para Fonu'nun bu klasik önerilerinden ve koşullarından çok ayrı bir ekonomik programla Fon kaynaklarından yararlanmayı bilmişti.

Toplantıya ilişkin olarak iç ve dış basına yansıyan haberlerden, şimdi bu görüşlerin hemen hemen tüm gelişme sürecindeki ülkelerce, hattâ bazı sınaileşmiş küçük ülkelerce de benimsendiği anlaşılıyor. Çünkü, bu haberlere göre, söz konusu ülkeler, toplantıda, sıkı para kredi politikası ile yüksek faiz oranı politikasının ve dalgalı kur uygulamalarının, büyüme hızlarını yavaşlattığından, işsizliği arttırdığından, fiyat artışlarını hızlandırdığından yakındılar ve bu politikalardan vaz geçilerek istemin, yatırımın, üretimin canlandırılmasını ve böylece ekonomilerinin durgunlukdan kurtarılmasını istediler.

Ne var ki, Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere, böyle bir politika değişikliğine, beklendiği gibi, karşı çıktıkları için bu alandaki görüş ayrılıkları giderilemedi. Ama, gelişme sürecindeki ülkeler, Komite Başkanlığına, Amerika Birleşik Devletlerinin adayı olan İngiltere Hazine Bakanı Sir Geoffrey Howe'un yerine, kendi sorunlarına yakınlık duyan Kanada Maliye Bakanı Allan MacEachen'i seçerek hem bir güç gösterisinde bulundular hem de bu konudaki kararlılıklarını kanıtladılar.

Gelişme sürecindeki ülkelerin üzerinde durdukları konulardan biri de, sınaileşmiş ülkelerin, dış ödeme güçlükleriyle karşı karşıya bulunan gelişme sürecindeki ülkelere daha çok yardım etmeleri konusu idi. Yine Amerika Birleşik Devletlerinin ve İngiltere'nin karşı oyları nedeniyle konu, bildiride, yuvarlak bir ifadeyle yer aldı. Buna göre, gelişme sürecindeki ülkelere yapılan yardımlar genişletilecek ama bu yardımları yapabilecek durumda olan ülkeler finanse edecek.

Bunun gibi, Uluslararası Para Fonu'nun özel çekim hakkı diye bilinen borç verme olanaklarının her yıl 12 milyar dolar arttırılması ve bu artan olanakların dış ödeme güçlükleri içindeki ülkelere dağıtılması yolundaki öneriler de, İngiltere'nin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin karşı koymaları yüzünden sonuca bağlanamadı.

Uluslararası Para Fonu'nun yaklaşımında ve politikalarında böylesine köklü değişikliklerin bugünden yarına gerçekleşmesi, beklenemezdi, beklenmiyordu. O nedenle, önemli olan toplantıda çıkan sonuç değil, fakat, gelişme sürecindeki ülkelerin, çıkarları doğrultusunda ve haklı oldukları konularda ortak tavır alabilmeleri ve Fon'un karar mekanizmasını etkileme yolunda bilinçli bir çaba içine girmeleridir.

Toplantının, ülkemiz açısından önemi ise, benzerleri 25 Ocak kararları adı altında uygulanmakta olan ve hazırlıyanlarca "alternatifsiz" olduğu söylenen politikaların ve bu çerçevede yapılan uygulamaların Türkiye gibi gelişme sürecindeki ülkelerde doğurduğu sorunların uluslararası düzeyde tartışılması, eleştirilmesi ve alternatifinin ya da alternatiflerinin bulunduğunun kabul edilmesidir.

OLAYLARIN YORUMU

Tahıl fiyatları gözden geçirilmeli

ARAYIŞ'ın geçen sayısında 1981 yılı hububat alım fiyatları ile ilgili konulara geniş biçimde yer verilmiştir.

1980/81 ürün yılında, büyük oranda arttırılan girdi fiyatlarının maliyeti yükseltmesi, öte yandan dünya buğday üretiminin önemli bir artış göstermemesi, S.S.C.B. ve Çin gibi ülkelerde dış alımın artması, stokların azalması, fiyatların giderek yükselmesi gibi nedenlerle, buğday başalım fiyatının 22.30 liradan, ortalama alım fiyatının ise 19.75 liradan aşağı olmaması ve üreticinin hakkının verilmesi gerektiğine ilgililerin dikkati çekilmişti.

Ancak, Sayın Özal, bu çok açık gerçekleri görmezlikten gelerek birinci sınıf makarnalık buğdaş fiyatının 20 lira, ortalama buğday fiyatının da 16 lira olarak saptandığını çifçimize müjde(!) verircesine açıklamış bulunmaktadır.

Böylece 1980'de buğday alım fiyatlarının saptanmasında uygulanan politika ve yöntemin 1981'de de uygulamaya konulduğu anlaşılmaktadır.

Söz konusu fiyat politikası, buğday alım fiyatı ile maliyeti iyice birbirine yaklaştırmaktadır.

Buğday alım fiyatlarının, maliyet fiyatlarına yaklaştırılmasıyla 1980'de ülkemizde kötü bir deney geçirilmiştir. 1025 kuruş olarak saptanan buğday fiyatından hoşnut olmayan üretici, buğdayını tüccara satmıştır; ve TMO, dört milyon ton buğday almayı plânladığı halde, ancak 1,6 milyon ton buğday alabilmiştir. Bu durumun beklenen sonucu olarak ve yükselen dünya buğday fiyatlarının da etkisiyle buğdayın piyasadaki fiyatı kısa bir süre sonra 18-20 liraya kadar çıkmıştır. TMO, ekmeklik buğday gereksinimini karşılayabilmek için hemen hemen tüm stoklarını kullanmak zorunda kalmıştır. Bununla beraber buğday fiyatlarına paralel olarak ekmek fiyatlarının artması önlenememiş, bu yanlış fiyat politikasından üretici kadar tüketici de etkilenmiştir.

Kârlı çıkan ise, üretici yerine, aracı tüccar olmuş ve bunlar artan fiyat farkından yaklaşık 35 milyar liralık haksız kazanç sağlayabilmişlerdir.

Sayın Özal, 1980'e göre, 1981 buğday fiyatlarının yüzde 55 oranında arttırılmasıyla üreticiye büyük bir olanak sağladığını çekinmeden söyleyebilmektedir. Oysa, Sayın Özal, çok iyi bilmesi gereken bir gerçeği, yani, buğday üretim maliyetlerinin de ne ölçüde arttığını yine çekinmeden söyleyebilmelidir.

Tohumluk, gübre, tarımsal ilâç, makina kullanımı, akaryakıt, işçilik, Tarla kirası ve faiz oranlarındaki artışlara göre, 1981 buğday üretim maliyeti 15.50 lirayı bulmaktadır. Oysa saptanan ortalama alım fiyatı 16 liradan ibarettir. Kaldı ki maliyet, yetkili ve sorumlu kişilerin kamuoyuna açıklamış oldukları 18,5 milyon ton buğday üretimi dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Bu miktarın altına düşürüldüğü ölçüde maliyet daha da artacaktır.

Nitekim 1980/1981 üretim döneminde, bir milyon tona yakın eksik gübre kullanımı nedeniyle, ancak 15-16 milyon ton buğday üretimi beklenmektedir.

Ülkemiz halkının beslenmesi ve dışsatım açısından buğday üretimini arttırmak gerekiyor. Bu, devlet politikası olarak benimsenmiştir. Sayın Devlet Başkanı da bu görüşü sıksık kamuoyuna açıklamaktadırlar.

Ancak, bu politikanın uygulamaya konulmasında ilgili kuruluşlarca henüz yeterince çaba gösterilmemektedir.

Devletin müdahale alımları son iki yıldır borsa fiyatlarının altında saptanmakta ve üreticiler zor durumda bırakılmaktadır. Taban fiyat uygulamalarındaki yanlışlık, aracı ve tüccarda stok birikimine yol açmakta ve fiyatlar artmaktadır.

1980'de çok açık biçimde görülen bu durumun 1981'de yinelenmemesi için, tüm önlemler Devlet tarafından alınmalıdır hiç değilse. Buğday üretiminde kesin sonuç belli olunca, üreticinin hakkının verilmesi için taban fiyatlar bir kez daha gözden geçirilmelidir. Stratejik bir ürün olan buğday üretiminde darboğaza girilmemesi yönünden buna zorunluluk vardır. ●

Yargı düzenindeki değişiklik ve "Seçim Güvenliği"

MİLLİ Güvenlik Konseyinin çıkardığı Anayasa değişikliği niteliğindeki yasa ile kaldırılan kurulların yerine yeni "Yüksek Hakimler ve Savcılar Kurulu" oluşturuldu ve göreve başladı.

Bilindiği gibi, yasayagöre, başlangıçta, Kurulun dört üyesini doğrudan doğruya Devlet Başkanının ataması öngörülüyordu.

Devlet Başkanınca, Kurulun asil üyeliklerine, Danıştaydan Süleyman Türkoğlu ile Fazıl Alp, Yargıtaydan Nusret Ozanalp ve Yahya Saim Gökçedağ getirilmişlerdir. Yedek üyelere de, Yargıtaydan Ömer Nurettin Doğan ile İsmet Ocakçıoğlu, Danıştay'dan da Fuat Azgur'la Güven Dinçer getirildi. Ayrıca Adalet Bakanı Cevdet Menteş, Bakanlık Müsteşarı Sabahattin Okutan ve Özlük İşleri Genel Müdürü Turgut Yılmaz Darendelioğlu da kurulda üyedirler.

Adalet Bakanının başkanlığındaki Kurul üyelerini kabulü sırasında yaptığı konuşmada, Devlet Başkanı, bu konudaki Anayasa değişikliğine yöneltilen eleştirileri yanıtlarken, adaletin bağımsızlığına dokunulmadığını ileri sürdü ve "o eleştirileri yapan arkadaşlarıma ben Fransa ve Federal Almanya Anayasalarını tetkik etmelerini rica edeceğim. Bu yasa hazırlanırken bu ülkelerin Anayasalarından esinlenildi" dedi.

Sayın Devlet Başkanının bu açıklamalarına karşın, Anayasa değişikliği niteliğindeki yeni yasayla ilgili kaygılar sürecektir.

Her ülkenin bazı özellikleri vardır. Örneğin, Başkanlık sistemini benimseyen Fransa'nın Anayasası ile, bu sistemi benimsememiş bir ülkenin Anayasasını karşılaştırmak pek geçerli olmasa gerektir.

Milli Güvenlik Konseyi Türkiye'de de başkanlık sistemine geçmeyi düşünüyor olabilir. Nitekim öyle düşündüğünün başka belirtileri de vardır. Fakat bu, devlet yapısında ve rejimde çok önemli ve köklü bir değişiklik anlamına gelir. Böyle bir değişiklik yolunda adımlar atılırken Kurucu Meclisi bile beklemeğe gerek duyulmamış olması, kamuoyunun geniş bir kesiminde kaygı ile karşılanmıştır.

Kuşkusuz, uzmanlar, Sayın Devlet Başkanının istediği incelemeyi yapacaklardır. Ancak şunu da gözden uzak tutmamak gerekir: Bazı ülkelerde, demokratik hukuk devletinin, belli geleneklerden veya dengelerden kaynaklanan doğal güvenceleri vardır. Bu tür güvencelerin yeterince oluşmadığı Türkiye gibi bir ülkede ise, boşlukları bazı kurumsal güvencelerle doldurmak gerekir.

Örneğin, Fransa'da başkanlık sistemi demokrasiye fazla zarar vermemiş olabilir. Ama demokrasinin Fransa'daki kadar kökleşmiş bulunmadığı Türkiye'de, Fransız başkanlık sistemi uygulanacak olursa, bunun demokrasiyle bağdaşabileceği çok kuşkuludur.

Bir başka örnek vermek gerekirse, BBC, Dünyanın en bağımsız radyo ve televizyon kuruluşu olarak bilinir. Ama BBC'nin yasası Türkiye'de uygulanacak olsa, ortaya, bağımsız değil, iktidar hizmetinde bir radyo ve televizyon çıkar. Çünkü Türkiye'de demokrasi, İngiltere'deki kadar etkin ve köklü demokratik geleneklerden ve toplumsal güvencelerden yoksundur.

Bu açıdan bakılırsa, Türkiye Güney Kore Anayasasının bir benzerini uygulamaya kalkışmak demokrasimiz için ne kadar tahrib edici olursa, kendi koşullarımız ve gereksinmelerimiz düşünülmeksizin, bazı demokratik ülkelerin Anayasalarında bölük pörçük bir takım hükümleri Türk Anayasasına aktarmak da, demokrasimize ona yakın zarar verebilir.

Yargı eksinin bağımsızlığını büyük ölçüde zedeleyici nitelikte olan yeni Anayasa değişikliğinin Türkiye'de doğuracağı bir önemli sakınca ve tehlike üzerinde ise hiç durulmamıştır.

Bilindiği gibi ülkemizde yargıçların bir işlevi de, ilçelerde ve illerde seçim kurulu başkanı olarak görev yapmaktır.

Bu durumda, yargıçların özlük işlerinde siyasal iktidarın ağırlığı altında, seçim kurullarına duyulan güven de eksilecek ve seçimlerin yansızlığına gölge düşebilecektir.

Onun için, bu talihsiz Anayasa değişikliğinin, seçim güvenliği açısından da bir kez daha gözden geçirilmesinde zorunluluk vardır. ●

Ekonomik modelin tarima darbesi

KÖYLÜ GÜÇ DURUMDA

- Tutarlı ve dengeli bir tarımsal kalkınma için ilk ve önemli koşul, ülkemiz gerçeklerine uygun bir tarımsal üretim planlamasının hazırlanıp uygulamaya konulmasıdır.
- Tarımsal olanaklarımız, köylümüzün emeğini en iyi değerlendirecek, hem üretici yararına hem de ülke yararına en uygun biçimde geliştirecek geniş kapsamlı bir üretim planlaması bir an önce yapılmalı ve uzun dönemde dış ticaret anlaşmalarıyla da desteklenerek uygulamaya konulmalıdır.

ARAYIŞ'ın ilk sayısından başlayarak sürekli tarımsal sorunlar üzerinde durulmaktadır.

Çünkü, yakın zamana kadar tarımın küçümsenmesinin bir sonucu olarak, yalnız ekonomik kalkınmamız çıkmaza saplanmakla kalmamış, sosyal sorunlarımız da giderek ağırlaşmıştır.

Planlı Kalkınma dönemiyle birlikte başlayan, sınaileşme ile tarımsal gelişmeden hangisinin seçilmesi gerektiği üzerindeki tartışmaların bir türlü bitirilememesi ekonominin de köylümüzün de geri kalmasına neden olmuştur.

Dergimizin daha birinci sayısında "Türkiye'nin Tarımsal Olanakları" üzerinde durularak önerilerde bulunulmuştu.

Tutarlı ve dengeli bir tarımsal kalkınma için ilk ve önemli koşul, ülkemiz gerçeklerine uygun bir tarımsal üretim planlamasının hazırlanıp uygulamaya konulmasıdır.

Böyle bir planlama modeli, 1978-1979 döneminde, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında oluşturulmuştu. Bilimsel verilere ve ülkemiz gerçeklerine dayanarak hazırlanan o model bir hareket noktası olarak alınabilir.

"Arayış"ın dördüncü sayısında bu konu da işlenmişti.

Tarımsal olanaklarımızı, köylümüzün emeğini en iyi değerlendirecek, hem üretici yararına hem de ülke yararına en uygun biçimde geliştirecek geniş kapsamlı bir üretim planlaması bir an önce yapılmalı ve uzun dönemde dış ticaret anlaşmalarıyla da desteklenerek uygulamaya konulmalıdır.

Konunun önemini dikkate alarak, ilgili kuruluşların tarımsal üretim planlaması çalışmalarına ivedilikle başlamalarının yurt çıkarları açısından zorunlu olduğunu bir kez daha belirtmekte yarar görüyoruz.

İLK DARBE

1980 başlarında uygulamaya konan ekonomik modelin tarıma ilk darbesi gübre fiyatlarının arttırılmasıyla başlamıştır.

24 Ocak 1980 kararlarıyla tüm ekonomi ve üretim, piyasa dalgalanmalarına bırakılmıştır.

Bu kararların ilki, tarımsal ürünlerde verimi yüzde 35 oranında etkileyen gübre fiyatları ortalama yüzde 600 gibi yüksek bir oranda arttırılarak uygulamaya konulmuştu.

Tarımsal savaş ilâçları ile devlet kuruluşlarınca sağlanan tohumluk damızlık hayvan ve karma yem gibi girdiler ise yüzde 200 - 300 arasında arttırılmıştır.

Çiftçilerimizin ancak yarısı bu girdileri kullanır duruma henüz gelmişken, büyük ölçüde arttırılan fiyatlar nedeniyle, sözkonusu girdileri kullanabilenler de yeterince kullanamaz duruma gelmişlerdir, getirilmişlerdir. Yıl boyunca çok iyi giden iklim koşullarına karşın tarımsal üretimde gerilemenin başlıca nedeni girdi kullanımındaki azalma ve diğer ekonomik önlemler olmuştur.

"Arayış" geçmiş sayılarında bu konular üzerinde önemle durmuş ve tarım ürünlerinde beliren üretim azalmalarını rakamlarla ortaya koyarak, alınması gereken önlemleri de belirtmiştir, belirtmeye devam edecektir.

ŞEKER PANCARI

1980 yılında şeker pancarı ekim alanlarının yüzde 19 düşmesi, hektarda pancar veriminin yedi bin 47 ton, pancar üretiminin iki milyon ton azalması ve bu nedenlerle 14 milyar liralık dışalım yapılması izlenen ekonomik politikaların bir sonucudur.

Çünkü, çiftçi yeterince avans alamamıştır, yeterince gübre kullanamamıştır. Artan fiyatların sonucu pancar ekimi alanlarının ancak yüzde 41'inde tarımsal ilaçlama yapılabilmiştir. Yeraltı sularından yeterince yararlanılamamış, bakım işleri gereğince yerine getirilememiştir. Üstüne de, tam bu sırada, köylü, vergi yükü altına girmiştir.

Pancara verilen taban fiyat üreticiyi tatmin etmediği gibi, 1980 ürünü pancar bedeli çiftçiye 1981 yılı şubat ayına kadar taksitlerle ödenmiştir.

Üretimde uygulanan bu yanlış politika, tüketiciye de yansımış ve tüketimi baskı altına almak amacıyla şeker fiyatları 1980 yılında tam dört kez arttırılmıştır. Bu yanlış politikanın 1981 yılında da uygulanması, bu politikadan cayılmaması sonucu şeker fiyatları geçtiğimiz günlerde yeniden yükseltilmiştir.

İzlenen ekonomik politikaların gereği olarak, yalnız şeker pancarıyla şekerin Türkiye'ye getirdiği fazla yük 14 milyar liradır.

HAYVANSAL ÜRETİM VE ÖZAL POLİTİKASI

Ekonomik modelin çarpıklığı hayvansal üretimde de etkisini göstermiştir.

Civciv, yem, ilâç, akaryakıt fiyatları sürekli arttırılırken, Et ve Balık

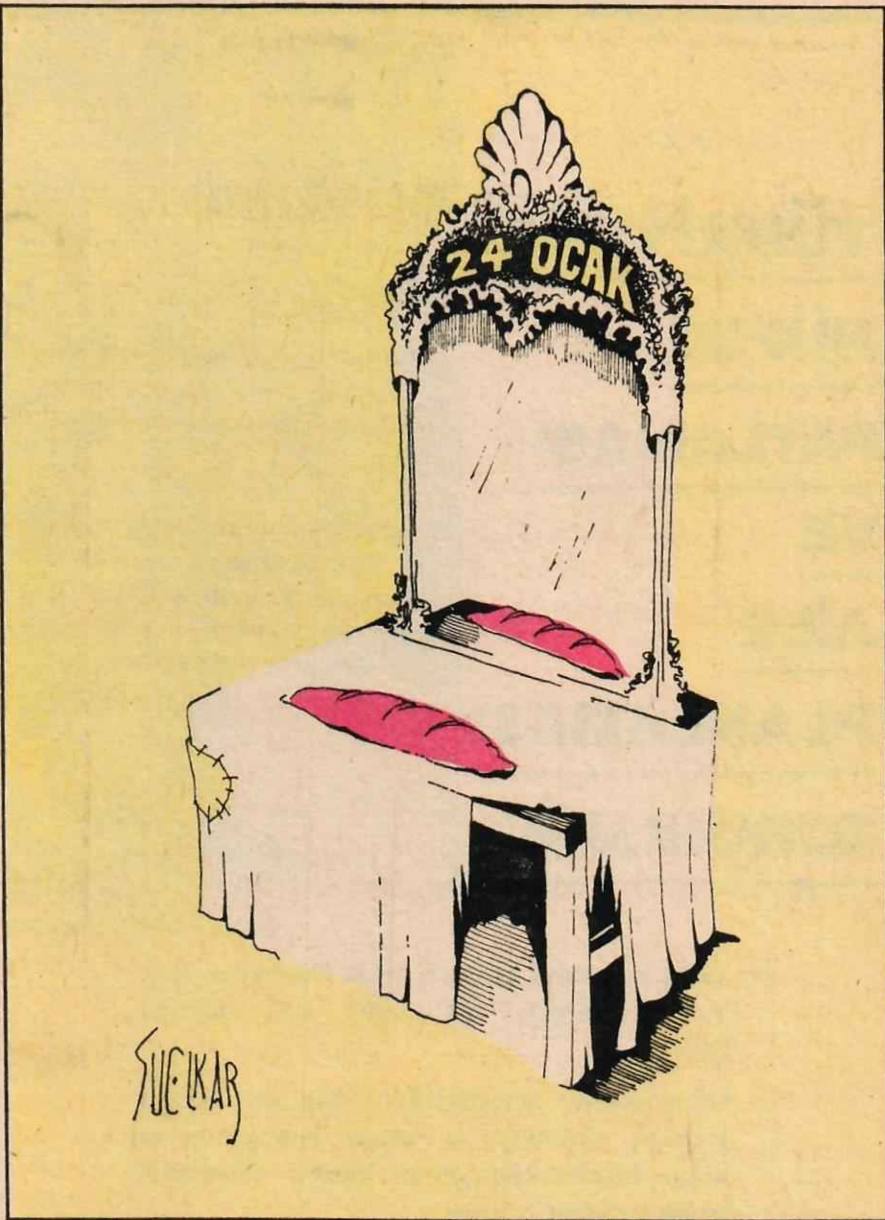
Kurumu'nun bunları hiç gözönüne almadan tavuk etine, ederinin (maliyetinin) altında fiyat vermesiyle, tavukçuluk işletmelerinin üçte ikisi iflâs etmiştir. Bunun sonucu olarak, önceleri günde 600 bin civciv pazarlanan Ankara'da bugün ancak 100 bin dolayında civciv alıcı bulmaktadır. Türkiye genelinde ise, 1979 yılına göre, 1981 yılında tavuk eti üretiminde yüzde 50 oranında bir azalma beklenmektedir.

Öte yandan, besiciler de uygulanmakta olan ekonomik modelin ağır koşullarına dayanamayarak, besicilik faaliyetlerinden caymaya, işletmelerini kapatmağa başlamışlardır.

Serbest piyasa koşullarında ve uygulanan ekonomik modelin bir gereği olarak, karma yem fiyatlarıyla, yem ham madde fiyatları arasında, aynı şekilde yem fiyatlarıyla et fiyatları arasında bir ilişki ve denge kurulamamaktadır. Bu ilişkinin kurulması yönünde hiç bir çaba da gösterilmemektedir.

Üretici, bugün geçerli fiyatlara göre, bir kilo canlı ağırlık elde edebilmek için 150 liralık yem kullanmaktadır. Et ve Balık Kurumunun alım fiyâtı ise, karkas ağırlık olarak 240 liradır. Bu fiyatın canlı ağırlık olarak değeri ancak 140-150 liradır. Bu durumda Kurum, üreticiyi ve onun maliyetini dikkate almadan, yalnızca yem bedelinin karşılığında üreticinin hayvanını almanın uğraşısı içinde görülmektedir.

Hiçbir ülkede örneği bulunmayan bu sistemle, Kurumun mezbaha ve soğuk depolarının dörtte bir kapasiteyle çalışmasını doğal karşılamak gerekmektedir. Bu nedenle de, Türkiye et gereksiniminin yüzde 50'sini karşılayabilecek bir kapasiteye sahip olan Et ve Balık Kurumu'nun, iç pazarı ancak yüzde 10-15 oranında denetleyebilmesi gerçekten acı bir göstergedir. Bunun için, Türkiye'de kaliteli kırmızı et üretiminde yakın bir gelecekte kriz başlaması sürpriz sayılmamalıdır.

SÜT SORUNU

Öte yandan, Cumhuriyet döneminde ilk kez bir tarımsal ürünün alım fiyatı hiç gerekçe gösterilmeksizin düşürülmüştür.

Bir devlet kuruluşu olan Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu, üreticiden 26 liraya almakta olduğu sütün fiyatını 19 liraya düşürmüştür. Aynı Kurum, üreticiyi güç durumda bırakan bu kararının hemen ardından, kendi mamüllerine zam yaparak, tüketiciyi de güç durumda bırakmış, kendisini kurtarmaya çalışmıştır.

Bu kararlar alınmadan, Devlet Üretme Çiftlikleri hayvan fiyatlarının fiyatının yüzde 200, bir başka devlet kuruluşu olan Yem Sanayii de yem fiyatlarını yüzde 200 oranında arttırmıştır.

Kuşkusuz milyonlarca lira zarar eden bu kurumlara bir yön verilmeliydi. Ama, bunun yolu üreticileri iflasa sürüklemek olmamalıydı.

Tüm halkımızı ilgilendiren bu kararlar büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Edinilen bilgilere göre, TSEK'nun bu haksız uygulamasının üretici yararına düzeltilmesi yönünde çalışmalara başlanmıştır. Bu soruna üretici yararına çözüm bulunursa üreticiler açısından sevindirici olacaktır.

Arayış'ın 13'üncü sayısında uzmanlarımızın yazdıkları öneriler doğrultusunda süt üreticisi ve Kurumun sorunlarına çözüm getirebilir. Bu çözüm, hem üreticiyi hem de kurumu kurtaracaktır inancındayız.

Tarımsal kazançların vergilendirilmesindeki aksaklıkların düzeltilmesi, yapılan yanlışlıklardan dönülmesi, "Arayış"da ortaya konulan diğer tarımsal sorunların da ele alınması, Türkiye ve Türk çiftçisi açısından umut verici bir gelişme olarak değerlendirilecektir. •

TÜRKİYE'DE NÜFUS PATLAMASI VE AİLE PLANLAMASI ZORUNLUĞU

İkibin yılında Avrupa'nın en kalabalık ülkesi olacağız.

- **Türkiye, nüfusu en hızlı artan ülkelerden biri. Yakın gelecekte nüfusumuz 100 milyonu bulacak.**
- **Fakat gelişme hızı düşerken nüfus artış hızının sürmesi, eğitimde, iş bulma konusunda ve kamu hizmetlerini yeterli düzeye çıkarmada büyük sorunlar yaratıyor.**
- **Bu durumda aile planlamasına geçilmesi zorunludur. Devletimizin elinde bunun için gerekli tüm olanaklar vardır.**
- **Aile planlaması, insanların kaç çocuk sahibi olacaklarına Devletin karışması değildir. Bu herkesin kendi bileceği işdir.**
- **Ancak pekçok Türk ailesi, Devletin bu konuda kendilerini aydınlatmasını bekliyor. Gereken hizmetler sağlanmadığı için, bazı anneler, sakatlığa yol açan yollar deniyorlar.**

BİRLEŞMİŞ Milletler ve Dünya Bankasının yaptığı araştırmalar, Dünya nüfusundaki hızlı artışın süreceğini ve bugünkü nüfusun 4 milyardan, 2000 yılında 6 milyara, 2050 yılında 9 milyara çıkacağını ortaya koymaktadır. Dünya nüfusu, 1950 yılında 2.5 milyar düzeyindeydi.

Kuşkusuz, çağımızın en önemli olayı, "nüfus patlaması" denen bu olaydır, küçücük dünyamızdaki insan sayısının 100 yıl içinde 2.5 milyardan 9 milyara çıkmakta olmasıdır. Oysa, insanlık tarihi, bir milyarlık bir nüfusa 1800 yıllarında, iki milyara ise, içinde bulunduğumuz çağın ilk yarısında ulaşmıştı.

Uluslararası kuruluşların yaptıkları bu araştırmalar doğruysa, insanlık tarihi bakımından çok kısa sayılabilecek önümüzdeki yıllarda, toplumların ekonomik, sosyal ve politik sorunları daha da büyüyecek demektir.

DÜNYA NÜFUSU 10 MİLYARDA KALACAK

Sınaileşmiş ülkelerde nüfus artışı büyük ölçüde yavaşlamıştır, önümüzdeki 25 yıl içinde bu artış tamamen duracak ve bu ülkelerin bir çoğunda nüfus sabitleşecektir.

Gelişmekte olan ülkelerde de ar-

tışın duracağı günler, kuşkusuz, gelecek Ancak yapılan araştırmalar, bu yılların oldukça uzak olduğunu ve bu ülkelerde nüfus artışının ancak 21 inci asrın sonlarına doğru duracağını göstermektedir.

Bugünkü nüfus artışının önemli bir nedeni, ölüm oranları hızlı bir biçimde gerilerken, doğurganlık oranlarının aynı ölçüde azalmamasıdır. Tıptaki gelişmeler, sağlık koşullarının iyileşmesi, ekonomik gelişme ve gelir artışı, bütün bunlar, her toplumda ölüm oranlarının düşmesine neden olmaktadır. Ölüm oranları bakımından, sınaileşmiş toplumlarla gelişmekte olan toplumlar arasında çok büyük bir fark kalmamış gibi... Sınaileşmiş ülkelerde binde 9 olan ölüm oranları, orta gelir düzeyindeki ülkelerde binde 11, çok yoksul ülkelerde ise binde 15.

Buna karşın, doğurganlık oranlarındaki gerileme ise çok daha yavaş oluyor. Son 20 yıl içinde, doğurganlık oranları, yoksul ülkelerde binde 48'den binde 39'a, orta gelir düzeyindeki ülkelerde ise, binde 40'dan binde 35'e düşmüş durumda. Çeşitli nedenlerden ya da bilgisizlikten veya Devletin kendilerine aile plânlaması konularında yeterince yardımcı olmamasından, insanlar hâlâ çok sayıda çocuğu Dünyaya getirmeye devam ediyorlar. Bu da, "nüfus patlaması" dediğimiz olayı ortaya çıkarıyor. Bazı ülkeler, aile planlamasından olumlu sonuçlar alsa bile, Dünyadaki genel nüfus artış eğilimi sürüyor.

Kuşkusuz, bu durum önümüzdeki yıllarda giderek değişecek, insanların bilgi düzeyi arttıkça, ekonomik gelişme sürdükçe, nüfus artışı da yavaşlıyacak ve bir gün tümüyle duracak.

Dünya Bankasına göre, yılda yüzde 2 olan Dünya nüfusundaki artış hızı, 2000 yılında yüzde 1.4'e, 21 inci asrın sonlarına doğru yüzde yarıma düşecek ve daha ilerki yıllarda da bu düşme sürerek 2175 yılında nüfus artış hızı sıfıra inecektir. O yıllarda Dünyamız 10 milyar insanı barındırmak zorundadır.

"Nüfus patlaması", ülkemizde de geçerliliğini sürdürüyor. 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında 13 milyon altı yüz bin olan nüfusumuz, 1980 yılında 45 milyona ulaşdı. Böyle giderse, 2000 yılında nüfusumuz 65 milyona ulaşacak. Nüfus artışı, yapılan araştırmalara göre, 2075 yılında sıfıra düşerek Türkiye nüfusu 100 milyonda kalacak.

Başka ülkelerdeki gelişmeler bizde de kendini gösteriyor. Son yirmi yıl içinde, ölüm oranı binde 17'den binde 10'a, doğurganlık oranı ise, binde 44'den binde 32'ye gerilemiş bulunuyor. Ancak, doğurganlık oranındaki gerileme çok daha yavaş. Bu yüzden de, Türkiye'nin nüfusu hızla artmaya devam ediyor, son yıllarda artış hızı yüzde 2.4 düzeyinde.

Türkiye, bugün Avrupa'da nüfus bakımından beşinci büyüklükte bir ülke durumunda, ancak, 2000 yılına ulaştığımızda Avrupa'nın en kalabalık ülkesi olacağız. Almanya ve İtalya'nın nüfusu 61 milyon, İngiltere ve Fransa'nın nüfusu 58 milyon, Türkiye'nin nüfusu ise 65 milyon olacak. Daha önemlisi, bu ülkelerin nüfusu başkaca artış göstermezken, ülkemizdeki nüfus artışı "100 milyonluk bir Türkiye'ye" doğru devam edecek.

HIZLI NÜFUS ARTIŞININ GETİRDİĞİ SORUNLAR

Hızlı nüfus artışı ve toplumsal değişme, bir çok ekonomik, sosyal ve politik sorunları da beraberinde getiriyor.

Çok yoksul ülkelerde, beslenme ve açlık sorunu son yılların en önemli konularından biri ve boyutları giderek artıyor. Kuşkusuz, Türkiye böyle bir açmazın içinde değil, ancak, son yıllarda gelişmenin durmuş ve hattâ gerilemenin başlamış olması, bazı tehlikeleri de beraberinde getiriyor ve gelişme atılımının sürdürülmesi konusunun kaçınılmazlığını vurguluyor.

Modern toplumlarda öğrenim isteği giderek yaygınlaşmakta, buna bir de hızlı nüfus artışının getirdiği baskı eklenince, Devletin eğitim olanakları bu çığ gibi büyüyen isteği karşılayamıyor, eğitimin her alanında büyük dar boğazlar ortaya çıkıyor. Yüz binlerce genç, isteğine ya da yeteneklerine uygun eğitim olanaklarına kavuşamıyor. Bu durumda, ulusal gelirden milli eğitim için ayrılan payın çok daha hızlı artması ve öğretim kuruluşlarının yalnızca sayıca değil nitelik yönünden de geliştirilmesi gerekiyor.

Hızlı nüfus artışı yalnızca milli eğitim hizmetlerine olan istemi artırmıyor, günümüz toplumlarında Devletin sağlamak zorunda olduğu tüm kamu hizmetlerine karşı baskıları da artırıyor. Sağlık hizmetleri en başta gelenlerinden biri. Nüfus artışından daha hızlı bir biçimde kentleşme, çok sayıda hizmetin Devlet ya da belediyeler tarafından halka götürülmesini gerektiriyor. Bütün bunlara, toplumsal değişim ve demokratikleşme sürecinin doğal bir sonucu olarak halkın Devletten olan bekleyişlerinin artması da ekleniyor.

Hızlı nüfus artışının yarattığı en önemli sorunlardan biri de, kuşkusuz, çalışma çağına ulaşan genç nüfusa iş olanakları sağlıyabilmek. Oysa, bu da mümkün olamıyor. Çünkü, bazı toplumlar bilerek ya da bilmeyerek izledikleri yanlış ekonomik politikaların sonucu olarak gitgide tüketici toplum haline geliyorlar ve bu durum, yatırımlara ve kamu giderlerine ayrılacak payın yeterince artışını sınırlandırıyor.

AİLE PLANLAMASI KAÇINILMAZ

Yukarıda özetle belirtilen sorunlar, kuşkusuz, bilinçli ve plânlı bir yaklaşımla çözülebilecek sorunlar. Ancak, bu sorunların çözümünde, hızlı nüfus artışının yavaşlatılmasına da önemli bir yer düşüyor. Bu konuda Devletin üstlenebileceği görevler var. Ne yazık ki, Türkiye'de aile plânlaması konusuna yeterince önem verilmedi ve bir bakıma nüfus artışı kendi doğal eğilimine bırakıldı. Aile plânlaması, "Büyük Türkiye" kavramının kargaşası içinde kaybolup gitti.

Kuşkusuz, kimse, insanların kaç çocuk sahibi olma isteklerine karışamaz, karışmak istese bile karışamaz. Bu, insanların kendi bilecekleri bir iştir.

Ancak, Devlet bu konularda insanları aydınlatabilir, isteyenlere yardım elini uzatabilir. Esasen, yüz binlerce Türk kadını Devletin kendilerine bu hizmeti getirmesini beklemektedir. Her yıl ülkemizde, daha çok sayıda çocuk istemeyen binlerce anne, sağlığa çok zararlı usuller deniyerek, kendi yaşamlarını tehlikeye atarak kendilerinin ya da çocuklarının sakatlığına yol açıyorlar.

Bugün artık bu sorunlara yeni bir yaklaşım gerekiyor. Türkiye'nin

bu alanda çok sayıda ve yetenekli personeli var. Binlerce ebe köylerimize yayılmış bulunuyor. İyi bir organizasyon ve programlama yapmak suretiyle ve bu iş için bugün trilyonu aşan Devlet bütçesinden çok küçük pay ayrılarak, nüfus plânlaması konusunda başarılı sonuçlar alınabilir.

Ancak, bu konularda çok başarılı çalışmalar yapılmaya başlansa ve nüfus artış hızı bir ölçüde düşürülse bile, hiç bir şey Türkiye nüfusunun önümüzdeki yıllarda 65 milyona ulaşmasını önliyemiyecektir. Sorun temelinde, 65 milyona 2000 yılında mı yoksa 2005 ya da 2010 yıllarında mı ulaşacağız sorunudur.

İstesek de, istemesek de, Türkiye çok yakında Avrupa'nın en kalabalık ülkesi olacaktır. Ancak, bunun bir kaç yıl daha geç gerçekleşmesinde, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve politik gelişmesi bakımından çok yararlar vardır. Aile plânlamasına ya da başka deyimle nüfus plânlamasına bu açıdan bakmak gerekir. ●

Türkiye'nin Nüfusu

1927	14 Milyon
1950	21 "
1960	28 "
1970	36 "
1980	45 "
2000 (Tahmin) ..	65 "
2075 (Tahmin) ..	100 "

Kaynak: Devlet Nüfus İstatistikleri ve Dünya Bankası Tahminleri

Avrupa'nın Başlıca Ülkelerinin Nüfusu (Milyon)

Ülkeler	1980	2000
Federal Almanya ...	61	61
İtalya	57	61
İngiltere ...	56	58
Fransa	54	58
TÜRKİYE ...	45	65

Kaynak: Dünya Bankası 1980 Raporu

Dünya nüfusunun yüzde onüçü dünya gelirinin yüzde altmışını alıyor

DÜNYA Bankası'nın Onbeşinci Dünya Atlası, geçtiğimiz Nisan ayı içinde yayınlandı. Atlas, 184 ülkenin ve yörenin ulusal geliri ve nüfusu konusunda bilgiler içeriyor.

Atlas'da ve Atlas'a ilişkin haber bülteninde yer alan bilgilere göre, merkezden planlanan ekonomiler dışında kalan gelişmiş ülkelerle gelişme sürecindeki ülkelerde gayrı safi ulusal gelir, 1978—1979 döneminde, yılda yüzde 2,5 oranında artmış bulunuyor.

Ne var ki, gelirin dünya ölçüsündeki dağılımında görülen eşitsizliklerde önemli bir değişme olmadı. Verilen bilgilere göre, dünya nüfusunun yüzde onüçü, dünya gelirinin yaklaşık yüzde altmışını alırken, dünya nüfusunun yüzde kırk sekizi, gelirin ancak yüzde beşini alabiliyor. Örneğin, 1978 yılında, dünya nüfusunun hemen hemen yarısının yaşadığı 36 ülkede kişi başına gelir 300 doların altındaydı. Buna karşılık dünya nüfusunun onyedide birinin bulunduğu yirmibeş ülkede kişi başına gelir 7000 doların üstünde.

Kişi başına düşen ulusal gelire göre Atlas'ta ülkeler beş gruba ayrılıyor.

Bu verilere göre, 1979 yılında kişi başına düşen gelirin 1330 dolar olan Türkiye, orta gelir grubunda bulunuyor. Ne var ki, bu grupta kişi başına ortalama gelir 1.470 dolar ve Türkiye bu ortalamanın altında. Bu grupta, komşularımızdan Irak ve Suriye bulunuyor. Öteki komşularımızdan Yunanistan ve Bulgaristan, kişi başına geliri 3000 dolar ile 6999 dolar arasında olan ülkeler grubunda yer alıyor. Kişi başına gelir, Yunanistan'da 3890, Bulgaristan'da 3690 dolar dolayında.

Akdeniz bölgesi ülkeleri arasında da kişi başına düşen gelir bakımından, Arnavutluk, Tunus, Mısır'ın önünde, öteki ülkelerin gerisindeyiz.

Atlas'da verilen bilgilere göre ülkemizin nüfusu, 1970—1978 döneminde yılda ortalama yüzde 2,5 oranında artmış bulunuyor. Buna göre, Arnavutluk ile birlikte Avrupa ülkeleri arasında nüfusu en hızlı artan ülkeyiz. Bununla birlikte dünyada nüfusu Türkiye'den hızlı artan başka ülkeler var. Örneğin 1970—1978 döneminde yıllık ortalama nüfus artışı Brezilya'da yüzde 2,9, Venezuela'da yüzde 3,4, Ekvator'da yüzde 3,3, Meksika'da yüzde 3,3, Honduras'da yüzde 3,4 olmuş.

Kişi başına gelir ölçütüne göre, artık, en zengin ülkeler, sınaileşmiş ülkeler değil, petrol dışsatıcısı ülkeler. Bu ölçüte göre dünyanın en zengin ülkesi, kişi başına geliri 1978 yılında 15970 dolar olan Kuveyt. Bu ülkeyi, kişi başına geliri 15050 dolar olan Katar ve kişi başına geliri 15020 dolar olan Birleşik Arap Emirlikleri izliyor.

Aynı ölçüte göre, Batının sınaileşmiş ülkeleri arasında en zengini İsviçre. İsviçre'de kişi başına gelir 12290 dolar. İsviçre'nin ardından sırasıyla Lüksemburg, Danimarka, İsveç, Batı Almanya geliyor. Görüldüğü gibi, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, İngiltere, Fransa gibi büyük ülkeler, sınaileşmiş ülkelerden en zengin ilk beş ülke arasında yer almıyor. ●

Gelir Grubu	Ülke Sayısı	1978 yıl ortası nüfusu	Kişi başına ortalama gelir
300 dolardan az	36	2,008 milyon	210 dolar
300—699 dolar	38	493 "	470 "
700 —2999 "	50	571 "	1.470 "
3000—6999 "	29	536	4.150 "
7000 dolar ve üstü	25	552	9.220 "

İSTATİSTİK

NÜFUS SAYIMI SİSTEMİ ARTIK DEĞİŞTİRİLMELİDİR

- **Bütün nüfusu bir gün eve kapatarak sayım yapma usulü Dünyada çoktan bırakıldı. Daha güvenilir sonuç veren ve daha az masraflı yöntemler geliştirildi.**
- **Türkiye'nin de artık nüfus sayımı sistemini değiştirmesi gerekiyor.**
- **Bizde uygulanan sistem, küçük yerleşim birimlerinin Bütçeden daha yüksek gelir sağlamak ya da milletvekili sayısını arttırmak amacıyla, sayım günü belli yerlere nüfus yığınağı yapma olanağı sağlıyor. Bazı yerler de, belli vergi oranlarını düşük tutabilmek için, nüfuslarını gerçekte olduğundan daha az gösterebiliyorlar.**

TÜRKİYE'de nüfus sayımları 1927 yılında başlamış ve 1935'ten sonra her beş yılda bir yinelenmiştir. O tarihlerden beri kabul edilen sayım sistemi "De facto" denilen ve nüfusu bulunduğu yerde sayma biçimindedir. Bu sistemin gereği olarak da sayım yapıldığı zaman nüfusun hareket etmemesi, bir yerde bulunması gerekmektedir. Böyle bir sistemi yürütebilmek için tüm nüfusa bir gün sokağa çıkma yasağı konmaktadır.

Bu sayım sistemi bugün pekçok ülkede terkedilmiştir. Türkiye, dünyada sayım günü sokağa çıkma yasağı koyan hemen tek ülkedir. Bu yöntemi izleyen bir de Kıbrıs Türk Federe Devleti var. Bu öğünülecek bir durum değildir. Çünkü nüfus sayımları çok daha güvenilir ve ucuz bir şekilde, aynı zamanda milyonlarca insanın işgünü kaybına neden olmayan biçimlerde de yürütülebilir.

Pek çok ülke "de facto" sistemi ile sayım yapmaktan çok önce vazgeçmiştir. Bunun yerine "de jure" denilen ve daimi ikametgahı esas alan bir sisteme göre sayımlar yapılmaktadır. "De jure" sisteminde kişiler nerelerde olursa olsunlar esas adresleri neresi ise orada sayılırlar. Bu durumda eve kapanıp kalmak gerekmez. Dağıtılan soru cetvelleri (sayım formları) doldurularak iade edilebilir.

Bu sistem yerleşim merkezlerinin gerçek nüfusları hakkında daha gerçekçi sonuçlar elde edilmesini sağlar. "De facto" sistemi ülkemizde küçük yerleşim yerlerinin devlet bütçesinden gelir sağlamak için ya da seçimlerde çıkarabilecekleri milletvekili sayısını arttırabilmek için kullanılan bir sistem haline dönüştürülebilmektedir.

Bazı yerleşim merkezlerinde, belli vergi oranlarını düşük tutabilmek amacıyla, sayım günü nüfusun belli bir bölümünün başka yerlere gitmesi, öylece, nüfusun gerçekte olduğundan daha az gösterilmesi yoluna gidilmektedir.

Nitekim ülkemizde bu tür uygulamaların yaygınlaştığını gösteren belirtiler vardır. Çünkü sayım günü pekçok kişiyi o yerleşim merkezinde tutabilen yöneticiler ileride politik ve idari ayrıcalıklara sahip olabilmektedirler. Hattâ toplam nüfusu yine de tutturamıyanlar sayım defterlerine hiç yoktan ek aileler kaydederek nüfusu abartabilmektedirler.

YANLIŞ KANI

"De facto" sisteminin bir diğer olumsuz yönü ise bir gün içinde tüm ülke nüfusunun sayılması zorunluluğudur. Bu, çok sayıda yetişmiş sayım memuru ve çok ciddi bir örgütlenme gerektiren bir sistemdir. Nüfusu hızla artan Türkiye gibi bir ülkede böyle bir örgütlenmeyi sağlayabilmek için Devlet İstatistik Enstitüsü'nün olanaklarının nüfus artışına paralel olarak artırılması gerekmektedir. Bu yeterince yapılamadığı halde nüfus sayımları için harcanan para az değildir.

Ülkemizde yaygın ve yaygın olduğu kadar yanlış bir kanı vardır. Nüfus sayımları yalnızca sayım günü sayım memurunun gelip ev halkı hakkında belli istatistikleri toplaması ve bunu merkeze göndermesi olarak kabul edilmektedir. Oysa bu işlemden önce ve sonra yapılması gerekenler o kadar önemli ve zordur ki, sayımların güvenilirliğinin yüzde 80'i buna bağlıdır denilebilir.

Sayımlardan önce tüm yerleşim ünitelerine ait "Numarataj cetvellerinin" doğru bir biçimde hazırlanması, diğer bir deyişle, tüm konutların belirlenip numaralanmış olması gerekmektedir. Nüfus hareketliliğinin çok hızlı olduğu ülkemizde bu işlem en iyi bir biçimde örgütlenilmiş olsa bile çok zor ve masraflıdır. Bugün halâ sağlıklı namarataj cetvelleri yapılamamakta, dolayısı ile nüfus eksik ya da yanlış sayılmaktadır. Numarataj cetvellerinin sürekli biçimde yerel idarelerce düzenlenmesinin daha ciddi şekilde, ele alınması gereklidir. Bu işi sayımdan sayıma alevlendirmekten vazgeçilmelidir.

Türkiye'de nüfus sayımlarının en önemli sorunlarından biri de değerlendirmedir. Merkeze yollanan sayım cetvellerinin denetim, kodlama, bilgi işlem kartlarına geçirilmesi ve dökümlerinin yapılması Devlet İstatistik Enstitüsü'nün son sayımlarda en fazla sıkıntı çektiği sorundur. Bu sorun, bir yanda giderek artan nüfusdan, bir yanda da yeterli sayıda ve nitelikte memur olmayışından kaynaklanmaktadır. Devlet

dairelerinde yetişmiş elemanların sık sık yerlerinin değiştirilmesi veya işten çıkartılmaları, yeni gelenlerin deneyimsizlikleri, 1975 sayımlarında önemli yanlışlıkların yapılmasına ve sayım sonuçlarının zamanında yayınlanamamasına neden olmuştur.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün olanakları giderek artan nüfusu doğru olarak saptamaya artık yetmemektedir. 1975 sayımlarının sonuçlarının bir bölümü halâ yayınlanamamıştır ve 1980 sayımı yapılalı da 9 ay geçmiştir. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerle ilgili istatistik veriler için henüz 1970 sayımı sonuçları kullanılmaktadır. Her beş yılda bir sayımları yenilemek Devlet İstatistik Enstitüsünün olanaklarını daha da sınırlamaktadır. 1981 yılında halâ 1970 sayım sonuçlarını kullanıyorsak ve 1975 eskidiği için 1980 sayım sonuçlarını bekler durumda isek neden 5 yılda bir sayım yapmak zorundayız?

Bugün pekçok gelişmiş ülke, ABD dahil, 10 yılda bir sayım yapmaktadır. Oysa bu ülkeler gerek mali gerek yetişmiş eleman olanakları açısından bizden çok daha ileridirler. Hattâ aynı ülkeler, nüfus sayımlarını bizim gibi tam sayım yapacakları yerde "ÖRNEKLEME METODU" ile yapmaktadırlar. Böylece en çok birimlere kadar inmeseler bile sonunda daha güvenilir bilgi elde edebilmektedirler. Türkiye'de de tam sayımdan vazgeçmenin zamanı gelmiş, hattâ geçmiştir bile. Tam sayımın yapılmasını savunanlar, daha çok, en küçük yerleşim birimleri hakkında ayrıntılı bilgi gereksiniminden söz etmektedirler. Oysa, sayım sistemimizi değiştirmediğimiz sürece en küçük yerleşim yerleri hakkında ayrıntılı, fakat çok yanlış bilgiler toplamaya devam ederiz.

Örenekleme metodu ile, yani nüfusun tümünü saymak yerine, ileri istatistik tekniklerden yararlanarak, nüfusu temsil eden daha az sayıda insanlardan toplanacak bilgilerin daha güvenilir olacağı açıktır. Bu takdirde, daha az sayıda, fakat yetişmiş eleman kullanılması olanaklı olacak ve sonuçlar zamanında kullanıma sunulabilecektir.

ÖTEKİ SORUNLAR

Nüfus sayımları ile ilgili sorunlarımız bununla da bitmemektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü çeşitli devlet kuruluşlarından gelen bilgi istemlerinin tümüne yanıt verebilmek için, her kişiye sorması gereken soru sayısını gereğinden fazla tutmaktadır. Bu şekilde, bir taşla pek çok kuş birden vurma felsefesi, en önemli bilgi kaynağının işe yaramaz hale gelmesinde etken olmaktadır. Nüfus sayımlarının birinci amacı nüfusun toplam sayısını tam ve doğru olarak belirleyebilmektir. Sayım cetvellerine eklenen her soru maliyeti arttırdığı gibi, toplam işi biraz daha karmaşıklaştırdığı için doğruluğu azaltıcı olmaktadır. Üstelik, o toplanan bilgiler de gerçeği yansıtmadığı ölçüde işe yaramaz hale gelmektedir.

Devlet İstatistik Enstitüsü bütün bunlara ek olarak çok önemli üç sayımı, nüfus, sanayi ve tarım sayımlarını aynı yıllarda yaparak yalnız birinin değil, tümünün yetersiz olması sonucunu yaratması nedeniyle de hatalıdır.

Gelişmiş ülkelerde nüfus sayımları iki aşamalı örnekleme ile yapılmaktadır. Birincisinde daha geniş bir örneğe çok az sayıda soru sorulurken, daha az sayıda örneğe ayrıntılı sorular sorulmaktadır. Böylece hem bilginin kalitesinden vazgeçilmemiş olmaktadır, hem de ülke nüfusu hakkında yeterince ayrıntılı sosyo—ekonomik bilgiler elde edilebilmektedir.

Nüfus tahminleri ve nüfusla ilgili bilgileri toplamak uzmanlık işidir. "Demografi" diye anılan bu bilim dalı Türkiye'de henüz yeterince bilinmemekte, planlama ve programlama için hayati önem taşıyan nüfus bilgileri giderek daha yanlış bir hale gelmektedir.

Nüfus sayımlarına gereken ilgiyi göstermek, Devlet İstatistik Enstitüsüne de gereken ilgiyi göstermek demektir. Bütün bu sorunların üstesinden gelebilmesi için Devlet İstatistik Enstitüsü personelini ve bütçesini geliştirmek, güçlendirmek gerekmektedir. Ancak, bugünkü koşullarda bile bir takım önlemler alınabilir ve bunlar hiçbir ek personel ya da bütçe gerektirmeyebilir. Nüfus sayımları açısından bunları sıralayacak olursak şöyle maddelendirebiliriz:

1— "De facto" yerine "de jure" sistemine geçilmeli,

2— Tam sayım yerine örnekleme ile nüfus tahminleri yolunu seçmeli,

3— Soru cetvellerinde gerekli sorular dışında birşey sorulmamalı,

4— Sayımları 5 yılda bir yerine 10 yılda bir düzenlemeli. •

1980 nüfus sayımında büyük yanlışlık iddiaları

- **Çankaya'da özellikle ilginç bir durum görünüyor: İlk sonuçlarla kesin sonuçlar arasında 328 binin üstünde fark var.**
- **Bu gibi yanlışlıklar, illerin milletvekili sayısını azaltıp arttırabileceği gibi, belediye kurulması, vergi kapsamı, kamu hizmetlerinden yararlanma gibi durumları da etkilemektedir.**

12 Ekim 1980 Genel Nüfus Sayımı sonuçları, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanı Nihat Güner tarafından, bir süre önce açıklandı. DİE Başkanı'nın açıklamasına göre, nüfusumuz 44 milyon 736 bin 957 olarak kesinleşti. Nüfus artış oranımız ise, bir önceki sayıma göre binde 5 azalarak, binde 20.65 olarak belirlendi.

DİE Başkanı Güner'in kesin sonuçlara ilişkin açıklaması irdelendiğinde ise, rakamların kesinliği konusunda bazı pürüzler ortaya çıktı. Son sayımda, bazı yerleşim merkezindeki nüfusun, bir önceki sayım sonuçlarına göre azaldığı saptandı.

ANKA Ajansı'nın konuya ilişkin bir haberinde, bazı yerleşim merkezlerinde, nüfusun sun'i olarak artırılması yoluna gidildiği ileri sürüldü. Aynı Ajansın haberine göre, ele geçirilen bazı belgelerde, sun'i nüfus artışını sağlamak için "ikame" denilebilecek bir yönteme başvuruldu. Bu yöntemle, öncelikle boş sayfa defterleri,

başka yerleşim merkezlerinde sayılmış kişilere ait bilgilerle dolduruldu.

ANKA Ajansı, iddiasında, belirtilen işlemin DİE, Teknik İşler Dairesi'ne bağlı şubelerde gerçekleştirildiğini kaydetti. Böylece bazı yerleşim merkezlerinde, adsız kişilerden oluşan nüfuslarla "İkiz" köy veya mahalleler yaratıldı. Bu arada sayım defterleri kaybedilen bazı yerleşim merkezleri, olduğu gibi, 1975 sayımının sonuçlarına göre değerlendirildi.

NÜFUS AZALIŞI VE ÇANKAYA ÖRNEĞİ

Aynı konuda uzmanların verdikleri bir de Çankaya ilçesi örneği var. DİE'nin resmen açıklanan rakamlarını irdeleyen uzmanlara göre, 1980 sayımı sonucu Çankaya ilçesinin nüfusu 921 bin 882 olarak açıklandı. Ancak bu ilçenin nüfusunun 1975 yılında 1970'e göre 241 bin 715 kişi artarak 895 bin 5 olduğuna dikkati çeken uzmanlar, 1975–1980 arasında yalnızca 26 bin 877 kişi arttığı varsayımının hiç bir gerçekçi temeli bulunmadığını kaydediyorlar. Bu rakamlara göre, Çankaya'da yıllık nüfus artış oranı binde 63'den, binde 6'ya düşmüş gözüküyor. Son sayımda Altındağ ilçesinin yıllık nüfus artış oranı binde 34, Yenimahalle ilçesinin binde 61 olarak gerçekleşmiş durumda.

Uzmanlar, Çankaya'nın kesin diye açıklanan nüfusunun, telgrafla alınan sonuçlara göre büyük farklılık göstermesine de dikkati çekiyorlar.

Telgrafla alınan geçici sonuçlarda Çankaya ilçesinin nüfusu 1 milyon 250 bin kişi gözüküyordu. Kesin sonuç ise 921 bin 882 olarak bağlandı. Aradaki 328 bin 124 kişilik farkın hiçbir gerekçesi olmayacağını kaydeden uzmanlar, geçici ve kesin sonuçlar arasındaki farkların 1960 yılından bu yana tüm sayımlarda bir kaç binle sınırlı kaldığını hatırlatıyorlar.

Eldeki verilere göre, Çankaya ilçesinin köylerinde nüfus artış oranı, binde 71 ile, Çankaya'nın merkez nüfus artış oranının on katı fazla olmakta.

Uzmanların tahminlerine göre, Çankaya ilçesindeki nüfus artış oranı Yenimahalle ve Altındağ'ın ortalama yıllık nüfus artış oranı olan binde 42 kadar artsa idi, nüfusun 1 milyon 139 bin 270 olması gerekirdi. Oysa nüfusun 921 bin 882 olması ile arada 217 bin 390 gibi eksik bir rakam göze çarpmaktadır.

Bu durumda uzmanlar iki görüş ileri sürüyorlar: 1975 sayımı sağlıklı yapılmamış, ya da 1980 sayımında çok kişi sayılmamıştır. Ankara il nüfusunu etkileyecek olan 200 bin kişilik bir rakam ise; bu ilin milletvekili sayısında en az iki kontenjanın azalmasına veya çoğalmasına yolaçabilecektir.

Unutulmaması gereken diğer nokta ise bu veya buna benzer, net olmayan bazı sayım sonuçları, diğer yerleşim merkezlerinde de yapılmış olabilir. Bunun için 1975 ve 1980 Genel Nüfus sayımı sonuçları konusunda geniş bir araştırma yapılmalı ve gerçek günışığına çıkarılmalıdır.

Çünkü sayım sonuçları, sadece parlamenter seçimi için değil, belediye kurulmasının, vergi kapsamının ve çeşitli kamu hizmetlerinden yararlanmanın ölçüsü de olmaktadır. ●

BASIN

BİR EFSANE YARATMAK

ERTUĞRUL ÖZKÖK

- **Mehmet Ali Ağca'nın doğup büyüdüğü toplamsal, ekonomik ve kültürel koşullar Türkiye'de terörizmi yeşerten verimli bir topraktır. Ancak gazetecinin bu koşulları aktarırken kullanacağı dil ve yöntem çok duyarlı olmalıdır.**
- **Ağca'nın yaşamını giderek roman haline dönüşen bir biçimde dramatize ederken asıl amaç olan terör ve onun ardındaki güçler konusundan uzaklaşabiliriz.**
- **Haberde dramatizasyonun ölçüsü iyi ayarlanmazsa haber geriye dönen bir "boomerang" haline gelebilir, terörle savaşıma katkıda bulunalım derken, efsane haline getirilen kişilerle teröre hizmet edilmiş olabilir.**

"Bu Mehmet Ali Ağca ilginç adam, İtalyan Polisinin tüm sorgulamalarını etkisiz bırakıyormuş".

"Çocukluğu da çok büyük bir yoksulluk içinde geçmiş, ama çalışkan bir öğrenciymiş"

Bu ve buna benzer tümceler Mehmet Ali Ağca ile ilgili tartışmaların konuğu oldu artık. Türk okuyucusu Ağca'nın doğumundan bu yana tüm serüvenini sosyal ve psikolojik sorunlarını, aile üyelerini, Avrupa'da gezdiği yerleri iyice biliyor. Gerek Türk basını gerek yabancı basın, uluslararası terörizmin Carlos'dan bu yana keşfettiği bu en önemli çehresini didik didik ediyor.

Hristiyanlık dünyasının tümünü hatta bütün Dünyayı ilgilendiren çokuluslu bir hedefe, yani Papa'ya yönelmiş yine çokuluslu bir terör örgütü mü vardı? Kimdi bu Ağca, arkasında kimler vardı? Tüm bu sorular basının dikkatini Ağca'nın kişiliğine çekiyor. Bu araştırmaların Ağca'yı çıkaran toplamsul, ekonomik kültürel ve siyasi ortama dikkatleri çekmesi de doğaldır. Ancak bu yolu izleyerek bir teröristin anotomisini ortaya çıkarmağa çalışırken gazeteciyi bekleyen bazı tehlikeler vardır. Ağca olayına eğilen bazı gazetelerin de bazen yapmak istediklerinin tam tersi sonuç verebilecek böyle bir tehlike konusunda yeterince dikkatli olmadıkları görülüyor.

BİR TERÖRİSTİN ANATOMİSİ

Mehmet Ali Ağca'nın doğup büyüdüğü toplumsal, ekonomik ve kültürel koşullar Türkiye'de birçok teröristi yeşerten bir topraktır. Kötü ekonomik koşullar, aile baskıları, cinsel sorunlar, yeterince yaşanmamış bir delikanlılık ve gençlik, spor ve boş zaman değerlendirme gibi olumlu oluklara akıtılamamış bir gençlik gizilgücü Türk teröristinin portresini çizen fırça darbeleridir. Terörle savaşımda terörü yeşerten bu verimli toprağa yönelmek kaçınılmaz bir gerçektir.

Ancak Ağca'nın yetiştiği bu toplumsal ve psikolojik koşulları aktarırken gazetecinin kullanacağı dil ve yöntem elektronik bir tartı aygıtının duyarlığında olmalıdır. Çünkü böyle bir teröristin portresinin çizilmesinde kullanılacak dil ve biçem çok olumlu bir işlev görebileceği gibi, tümüyle tersine dönüp teröristin işine yarayacak bir efsane kişilik de ortaya çıkarabilir. Üzülerek belirtmek

gerekir ki bir kısım Türk gazetesinin istemiyerek de olsa bu ikinci duruma yardımcı olduğunu çoğu kimse gözlemektedir.

MESLEKÎ DEFORMASYON

Abdi İpekçi'nin katili olması Türk basının Ağca'ya karşı ilgisini daha da çoğaltmıştır. Papa'nın aldığı yaraların hızla iyileşmesi de basının gözlerini Ağca ile ilgili iki konuya çevirdi. Bunlardan birisi Ağca'nın İtalyan Polisi tarafından sorgulanması ve ikincisi de Ağca'nın Türkiye'deki yaşamı. Ne yazık ki basının bu konuları işlemede benimsediği tutum Ağca olayını gerçek boyutlarından sıyırıp bir Arsen Lüpen serüvenine dönüştürme riski taşıyor. Çünkü konuyu işleyiş biçimi bu teröristi bir efsane haline getirebilecek boyutlara tırmanmaktadır. Babasının baskısı ve yoksulluk koşulları içinde büyüyen, ailesine düşkün ve inançlı kendi hâlinde ve okuyan bir insan tipi çıkmaktadır bu yazılardan. Ağca'nın Türkiye'de ve İtalya'da zaman kazanmak için başvurduğu yöntemler ve konuşmamadaki ısrarı çocukluk dönemi ile ilgili olarak çizilen kişilikle birleşince teröristin işlediği cinayetler geri plana itilmektedir.

Günlük konuşmalarda Ağca'nın bu tutumundan garip bir saygı ile sözedildiğini işitmek bir kısım gazetelerde istemeyerek yaratılan bu tip konusunda kaygı verici bir gelişmenin işareti olarak değerlendirilmelidir. Çünkü giderek bir romana dönüşen Ağca'nın yaşamı bir efsane haline de gelebilir ve geride onu besleyen siyasal örgütler ve işlenen cinayetler gözardı edilebilir. Geçmişte insan öldürüp soygunlar yapmış bir çok kişinin daha sonra efsane haline dönüştüğüne tanık olundu. Al Capon, Dilinger, Bonnie ve Clyde bu örneklerden yalnızca bir kaçıdır.

HABERDE DRAMATİZASYON

Gazetecilik anlayışı son 50 yıldır büyük değişmeler geçirdi. Herşeyden önce bir zamanların direkt ve kuru anlatımı, daha ilginç anlatım biçimlerine yerini bıraktı.

Tanınmış bir Fransız düşünürü, **Edgar Morin** çağımız haber dilinin giderek romanesk bir anlatımı yeğlemeğe başladığını belirtiyor. Olayı bir senaryo haline getirip ilginç yan öğelerle besleyip okuyucunun ilgisini çekmek kuşkusuz yadsınacak bir şey değildir. Ancak bunu yaparken, unutulmamalıdır ki, dramatizasyon ve kullanılan dil, mesajın içeriğini değiştirme riskini de taşır. Çünkü bu yolla belli bazı noktalar ön plana çıkarken asıl mesajın etkisi azaltılabilir. Batı'da bu duruma **"mesleki deformasyon"** denilmektedir.

Bunun her zaman amaçlı yapıldığını söylemek haksızlık olur. Çünkü Türk Basınında Ağca olayını ortaya çıkarmak için canla başla çalışan bir çok gazetecinin bulunduğu bir gerçektir. Ama Ağca'nın yaşamını giderek roman hâline dönüşen bir biçimde dramatize ederken asıl amaç olan terör ve onun ardındaki güçler konusundan uzaklaşabiliriz.

Mehmet Ali Ağca'nın, Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük gazetecilerden biri olan Abdi İpekçi'nin katili olduğu unutulmamalıdır. Türkiye'deki ilk ifadelerinde bunu itiraf etmiş ve siyasal görüşünü belli etmiştir. Onun mutsuz geçen çocukluğu, yaşadığı kötü koşullar, kuşkusuz, terörle savaşımda dikkate alınması gereken konulardır. Ancak bu koşullar hiç bir cinayeti haklı çıkarmaz.

Unutulmaması gereken bir başka nokta da teröristlerin kurşunlarıyla can veren Prof. Cavit Orhan Tütengil ve Doçent Bedrettin Cömert gibi bazı bilim adamlarının da aynı elverişsiz toplumsal koşullar içinden çıkıp yetiştiğidir.

Olayları aktarmada habercinin belli bir ölçüde dramatizasyona gitmesi doğaldır. Ancak bunun ölçüsü iyi ayarlanmazsa geriye dönen bir **"boomerang"** haline gelebilir, terörle savaşıma katkıda bulunalım derken efsane haline getirdiğimiz kişiliklerle teröre hizmet edebiliriz. ●

TELEVİZYON

ANARŞİ VE TERÖR

AYSBERGİN ALTINDAKİ DEV

• "Anarşi ve Terör Programı", terör denilen aysbergin altında dev bir sosyolojik boyutun bulunduğunu gösterdi. Terörü yeşerten bu ortama uzanılmadıkça uykuya yatan bu devin bir gün yine uyanabileceği toplumsal bir gerçek olarak dikildi karşımıza.

• Teröre karşı savaşımda televizyonu kullanmak yalnızca arkadaşlarına "teslim ol" çağrısı yapan genç insanları ekrana getirmek değildir. İnsanlarımıza terör denilen bu kanayan yaranın gerçek yüzünü göstermek gerekiyor. Bunu yapmağa çalışan insanları cezalandırmak değil, ödüllendirmek daha doğru olmaz mı?

TERÖRE karşı savaşımda televizyon etkili bir araç olabilir mi? Bir çok ülke terörle savaşımda televizyonu kendine özgü bir biçimde kullanıyor. Sorun, bu savaşımda televizyonun ne biçimde kullanılacağı konusunda düğümleniyor. Çeşitli terör örgütleri ortaya çıkarıldıkça, bunları televizyon ekranı karşısına geçirip yaptıklarını itiraf ettirmek geçerli bir yol olarak görülebilir. Ancak terörle köklü bir savaşım için televizyonun tek kullanılış yolu bu mudur?

İKİ ÖRNEK

Apocularla ilgili olarak yapılan programın Türkiye'de bir çok insanı etkilediği anlaşılmaktadır. Bu türden programlar bir noktaya kadar inandırıcı olabilir. Ama ard arda sıralanan bu türden programların giderek inandırıcılığını yitirdiği, en azından kanıksandığı ve sonunda artık amacından iyice uzaklaştığı gözlenmektedir.

Terörle ilgili programların ikinci örneği ise geçen ay yayınlanan üç bölümlük "Anarşi ve Terör" adlı diziydi. Bu programda terör olayına başka bir odaktan bakılıyordu. Terörü yaratan, doğuran ve yaşamasını sağlayan ortama bakıştı bu.

TRT'de bir anda atamalara, karışıklıklara yol açan program neleri işliyordu? Her şeyden önce Anarşi ve Terör Programında konuya tek yönden bakış yoktu. Bilim adamları ve sendikacılar bazen biribirine karşıt görüşleri dile getirirken, belli bazı konularda da görüş birliğine varıyorlardı. Örneğin bir bilim adamı anarşinin temelinde yalnızca ideolojik bir etkenin bulunduğunu belirtirken, hemen ardından bir başka bilim adamı terörü doğuran etkenlerden birinin de ekonomik olduğunu, toplumsal eşitsizliklerin, sınırlandırılmış bir demokrasinin de bu ortamı canlı tuttuğunu söylüyordu.

ÇALIŞANLAR VE TERÖR

Terör çalışanları nasıl etkilemişti? Yol—İş Federasyonu Başkanı Muzaffer Saraç "İşçilerin her zaman için teröre karşı çıktıkları"nı söyleyerek yanıtlıyordu bu soruyu. Çünkü anarşi ve terörün en büyük kurbanı işçilerdi. Bazı işçilerin terör olaylarına karışması ise tüm işçilere mal edilemezdi.

Bir sanayici olarak konuşan TÜSİAD Başkanı Ali Koçman da bu görüşü doğruluyordu.

Peki çözüm nedir? Muzaffer Saraç bu soruyu da çalışanlar açısından, "güçlü bir sendikacılık" diye yanıtlıyordu. Ama tüm bunlardan önce anarşinin toplumsal ve ekonomik kökenleri kurutulmalıydı. Sağlıksız kentleşmenin olumsuz etkileri giderilmeli, gelir adaletsizliği ortadan kaldırılmalı, işsizlik önlenmeliydi.

Siyasal boyutta ise Doçent Türker Alkan, toplumun her kesiminde demokratik hakların kısılması değil, genişletilmesiyle savaşım verilmeli diyordu.

Polisiye önlemlere gelince konuşmacıların büyük bir kısmı, Devletin güvenlik güçlerinin yansız bir biçimde kullanılması gereğini vurguluyorlardı.

"Anarşi ve Terör Programı, zaman zaman inandırıcılığından büyük kayıplar veren "Olayların İçinden" programlarından değişik ve daha taze bir bakış getirdi terör konusuna. Terör denilen aysbergin yalnızca görünen yüzüne saldırmanın yeterli olmadığını, suyun altında dev bir sosyolojik boyutunun bulunduğunu gösterdi. Terörü yeşerten bu ortama uzanılmadıkça uykuya yatan bu devin bir gün yine uyanabileceği toplumsal bir gerçek olarak dikildi karşımıza.

"Anarşi ve Terör" Programı yaraya neşterin nereden atılması gerektiğini gösteren bir program olmasına karşın TRT yönetiminde beklenmedik bir tepkiye yol açtı. Program yapımcısı TRT'den uzaklaştırılırken, programın yayınına izin veren bir çok yetkili, idari kadrolara atandılar. Geçen Mart ayında hazırlanıp denetimden geçen, TRT'nin en yetkili kişisinin bile onayını alan program neden bunca büyük bir tepki çekiyordu?

Yayının hemen ardından sağ eğilimli büyük bir gazetenin köşe yazarlarından birisi iki yazı yazarak yapımcıları suçluyordu. Özellikle Yol—İş Federasyonu Başkanının söyledikleri bu gazetenin tepkisini çekmişti. Bu arada Muzaffer Saraç'ın Yol—İş'in kapatılan ve mahkemesi sürmekte olan Ankara Şubesi başkanı olarak gösterilmesi de bir bilgi yanlışlığından çok kâsıtlı bir davranış izlenimi veriyordu.

Terör ve anarşi ile savaşımda kalıcı bir sonuç almak isteniyorsa, bu yaranın gerçek kaynaklarına inmek gerekir. Bu savaşımda televizyon yararlı bir biçimde kullanılabilir. Ancak her şeyden önce bu aracın inandırıcı, güvenilir bir kaynak olarak kalması sağlanmalıdır. Televizyonun tek kullanılış biçimi, her gece ekrana çıkıp arkadaşlarına teslim olun çağrısını yapan genç insanları göstermek değildir. İnsanlarımıza terör denen bu kanayan yaranın gerçek yüzünü tüm boyutları ile göstermek gerekiyor. Bunu yapmağa çalışan insanları da cezalandırmak değil, ödüllendirmek daha doğru olmaz mı? ●

Yeni hazırlanan yasa taslağına göre...

TÜRKİYE'DE ÖZEL KURULUŞLAR DA TELSİZ KULLANABİLECEK

- **Uzun bir çalışma sonucu hazırlanan ve Bakanlar Kuruluna sunulan yeni Telsiz Yasası taslağına göre, bir mil yarıçapında bir alanda kullanılabilen el telsizleri serbest bırakılacak.**

- **Taslak, Türkiye'de amatör telsizciliğe de olanak tanıyor. Bu alanda halen kaçak olarak çalışan beş bin kadar amatör radyo–telsiz istasyonu da, böylelikle ruhsat alarak yasal hale gelecek.**

- **Özel sektör kuruluşlarına belli koşullarla tanınacak telsiz kullanma hakkı, Ankara'da kurulacak bir ana merkez tarafından sürekli denetlenecek. Kendi frekansı dışına çıkanlar hemen uyarılacak.**

- **Telsiz kullanma hakkı, PTT olanakları ile haberleşmenin tam sağlanamadığı yöreler için verilecek. Sabit telefon ve teleks sistemlerinin kurulu olduğu bölgelerdeki kuruluşlar bu olanaktan yararlandırılmayacak.**

TÜRKİYE'deki iletişim (haberleşme) sistemleri üzerindeki yenileştirme ve geliştirme çalışmaları sürdürülüyor. Bu arada 1937 yılından beri uygulanmakta olan Telsiz Yasasının günün şartlarına uydurulması için bir süre önce başlatılan çabalar da son aşamasına geldi.

Değişik Bakanlıkların yetkilileri ile Genelkurmay Başkanlığı uzmanlarının katıldığı toplantılar sonunda Telsiz Yasasında yapılması öngörülen düzenlemeler belirlendi ve bir taslak halinde Bakanlar Kuruluna sunuldu.

Hazırlanan taslağa göre, 1937 yılında kabul edilen yasa ile yalnız Devlet kuruluşlarından bazılarına verilen telsiz kullanma hakkı belirli koşullarla özel kuruluşlara da veriliyor. Telsiz haberleşmesi alanında 50 yıllık teknolojik gelişme gözönüne alınarak, kontrollu biçimde bu hak tanınacak. Ancak, izinler, sistemin kontrol teşkilatı kurulduktan sonra geçerli olacak.

Yeni Telsiz Yasası taslağına göre "Walky–talky" adı verilen ve çok kısa mesafeli bir alanda görüşme yapılabilen el telsizleri tümüyle serbest bırakılıyor. Söz konusu telsizler bir mil yarıçapında bir alanda kullanılabiliyor.

Taslakta öngörülen bir yenilik de amatör telsizciliğe ruhsatlı ve kontrollu olarak olanak verilmesi. Bugün Türkiye'de amatör olarak çalışan beş bin kadar kaçak radyo–telsiz bulunduğunu bildiren uzmanlara göre, yeni yasayla bu kaçak telsizlerin yasal duruma getirilmesi sağlanmış olacak.

Edinilen bilgilere göre, yeni yasayla kurulacak telsiz sistemlerini denetlemek ve dinlemek için Ankara'da bir ana merkez kurulacak. Bu merkez kendisine tahsis edilen frekans bandı dışına çıkacak olanları uyaracak ve bu tür uygulamaları önleyecek.

Bakanlar Kurulu'na sunulan yeni yasa taslağında, telsizlerin PTT olanakları ile iletişimin sağlanamadığı yörelere ve kuruluşlara verilmesi de öneriliyor. PTT tarafından sabit telefon ve teleks sistemleri kurulmuş olan bölgelerde, sabit görev yapan kuruluşlara telsiz tahsisatı verilmeyecek. Ancak, yol yapımları, baraj yapımları ve başka çalışmalar nedeniyle belirli bir yerde uzun süre kalamayacak kuruluş ekiplerine bu olanakların sağlanması ilke olarak kabul ediliyor.

YENİ BİR ÖRGÜT

Öte yandan, bu işleri düzenlemek, tahsisi yapılacak telsizlere ruhsat vermek, bu sistemlerin teknik kontrollarını yapmak ve frekanslarını kontrol etmek amacıyla bir telsiz örgüt dairesi kurulacak. Fakat, bugüne kadar yapılan görüşmelerde, kurulacak olan bu örgütün hangi devlet organına bağlanacağı konusunda anlaşma sağlanamadı. Bu konudaki kararı da Bakanlar Kurulu verecek.

Türkiye'de bu yasa yürürlüğe girdikten sonra kurulacak telsiz sistemleri için gerekli her türlü telsizin ve ekipmanın yapıldığı biliniyor. O nedenle söz konusu sistem için telsiz dışalımına da gerek olmadığı öğrenildi. Bu amaçla bir süre önce faaliyete geçen ASELSAN, Türk Silâhlı Kuvvetleri ile çeşitli devlet kuruluşlarının telsiz gereksinimlerini karşılayacak üretime başladı. Burada üretilecek sabit ve sırt telsizleri ile el telsizlerinin, kullanım alanı genişleyecek olan telsiz gereksinimini karşılayabileceği bildiriliyor.

*
* *

Çağımızın ileri bir teknolojik olanağı olan telsizin kullanımında bu serbestliğin sağlanması yerindedir. Türkiye, bu bakımdan, birçok demokratik ülkelerin gerisinde kalmıştır.

Telsiz kullanımının serbestleştirilmesiyle, yalnız iletişim olanakları genişletilmiş olmakla kalmıyacak, bunun yanı sıra, elektronik sanayiinde ve iletişim konusunda kendi kendini yetiştiren insan sayısı da artacaktır. Böylelikle ülkemizin, elektronik alanında yeni atılımlar yapması kolaylaşmış olacaktır.

Ancak bu serbestlik tanınırken, serbestliğin kötüye kullanılması olasılıklarına karşı da gerekli önlemler alınmalıdır. O arada, özellikle telsiz kullanma hakkının yozlaştırılarak, özel radyo yayınlarına geçilmesini önleyecek kesin yaptırımlar getirilmelidir.

Yasada bu gibi önlemlere de yer verileceği umulur. ●

9 Mayıs 1964. Saroyan "Fotoğraflarla Anadolu" sergisinde...

SAROYAN ÖLDÜ MÜ?

FİKRET OTYAM

SAAT ondört sularında inerim Gazipaşa'ya, postayı, gazeteleri ve alınması gereken şeyleri almak için. Posta kutusu 1'de bir telgraf vardı, "**Cumartesiye bir dostun arabasıyla geliyoruz evde bekle, Şahap Sıtkı**", sonra Alanya'ya uzandık bir yakını Ankara'ya göndermek için, gece dönüşte komşunun işçilerinin ekmek siparişi için lokantalardan ekmek devşirirken geç vakitlerde fırınlarda ekmek bulunmaz, tedbirli olmak gerek- postacı "**baba telin var**" deyince Gazipaşa'ca yanıt verdim:

"Neci? Hayrdır?"

Ses etmedi postacı, teli uzattı, alındı belgesini imzalattı, hem karanlık hem gözüm görmez, eşim Filiz okudu arabanın sarı, ölümcül ışığında:

"ŞORAYIN OLUMUNU DOLAYISIYLE ANILARIZ İZLENİMLERINI IÇEREN BİR KI RESIMLE BIRLIKTA ARAYIŞ IVEDILIKLE LUTFEDERSENIZ MUTEŞEKKIR OLCAĞIZ DERGI ADRESI REŞIT GALIP CADDESI 94 GAZIOSMANPAŞA ANKARA STOP SEVGILERIMLE BULENT ECEVIT — KL YAZIYI BIR KI RESIMLA BULENT ECEVIT REŞIT GALIP CADDESI NO 94 GAZİOSMANPAŞA ANKARA EFM"

Film sanatçısı Türkan Şoray'ı daha çok TV de yaptığı jilet reklamlarından tanıyorum, merhabam yok, Şoray ölse gazeteler yazar, radyolar TV epey yer ayırır, peki kimdir bu Soray? "Bülent bey" (1956 dan beri, gazetede birlikte çalıştığımızda, bakanlık ve başbakanlık ettiğimizde, CHP Genel Sekreteri, Genel Başkanı neyim olduğunda ben hep "Bülent Bey" demişimdir) kim için istiyordu yazı ve fotoğrafları?

Gelişmekte olan ülkemizin az gelişmiş altı yedi bin nüfuslu, adı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından, Delibaş isyanında kendinden yana olan Selinti kasabası halkının bu candan davranışı nedeniyle Gazipaşa olarak değiştiren Ulu Önder Atatürk'ün isim babalığı yaptığı bu gariban kentte, gelişmekte olan ülkenin bir türlü gelişememiş bir yurttaşı olarak ve de 80 bin lirayı bulduğu için telefon alamadığımdan Ankara'yı arayıp kimdir bu Soray diyemedim, diyemedim de olsa olsa, daha geçenlerde andığımız dostum William Saroyan öldü herhalde dedim, dedim de içim cız etti. Ne radyodan ne TV den ne de gazetelerden almadım böyle bir haber, ama bu kadarı bile bihoş etti içimi, ışıkların da şırp diye kesildiği Gazipaşa'da, çarşı içinde.. Nereden nereye denir buna!

Eğer ölen gerçekten Saroyan ise ki herhalde, yazın evreni usta bir öykü, roman ve tiyatro yazarını yitirdi, biz Ermeni asıllı bir Türk dostunu, tüm bunların yanı sıra ben de O'nu tanımaktan mutlu olduğum, yakın bir dostumu, "Baba Saroyan"ı. Eğer ölen gerçekten Saroyan ise ki anlaşılmayan telgraftan anladığım bu, peşin diyeyim toprağı bol olsun...

*
* *

1964'ün baharıydı, çalıştığım Cumhuriyet Ankara Bürosunun teleksi tıkırdamaya başladı, arayan Amerikan Haberler Merkezi İstanbul'du... Ünlü yazar Willam Saroyan'ın Türkiye'ye geldiği, ülkemizde yapacağı gezide kendisiyle olmamı arzu ettiği, olanak olup olmadığı soruluyordu. Birden sevindim, yapıtlarını yıllardır severek okuduğum bu Ermeni kökenli Amerikalı yazarla uzun bir süre birlikte olmak hoş olacaktı, Ankara'ya ne zaman gelebileceğini sordum, iki ahbabıyla arabayla hareket etmişler, inecekleri otelin adını da verdiler. Akşama doğru aradım, gelmişti, ucuz bir oteldi Kızılay'da!. Kapıyı çaldım açtım, upuzun boylu, hafif kır saçlı, ak Bektaşi bıyıklı bir adam, daha kendimi tanıtmadan kollarını uzattı, sarıldı, haydi okunduğu gibi yazayım, "Velkam may frend Otyam" dedi, yer gösterdi, bavulundan bir şişe çıkardı, "Viski veri gut, veri nays!" okey dedim, su içer gibi içiyordu içkiyi, ıslanan bıyıklarını sıvazladı elinin tersiyle, "gut" diye ekledi, "gut" diye yanıtladım ve ingilizcem orada bitti!

İki dostu geldi bitişik odadan, dişçi Ara Altınyan, hem Ermenice

hem İnglizce söyleşiyorlar. Kim demişse demiş, Amerika'da, Ankara'da gazeteci Fikret Otyam'ı bul, doğu'ya onunla git.

Bir hamam böceği iniyordu duvardan, bir başkası yerde koşar adımlıydı utandım, "söyleyin" dedim, "Saroyan'a hoşgeldine geldiler", çıkardığı sese gülmek denmez, "kahkaha patlatmak" denir, pat diye vurdu omuzuma... İkişer bardak daha viski içtik ve ayrılmak istedim, tuttu, "haydi gezeceğiz" dedi. Anıtkabirdi, Parlamento binasıydı, Kızılaydı, Çankayaydı dolaştık, gecekondulara gittik, bir yandan da Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüs'ü arıyordum, Antalya'da imiş, buldum, anlattım durumu, "derhal iyi bir otele naklet, sahip çık" dedi, ama Saroyan anladım ki hoşlanmıyordu resmi davetten, protokolden, hamamböceklerini kastederek, "Arkadaşlarımdan ayrılamam" dedi, kabullenmedi, sonra düştük yollara.

★

★ ★

Saroyan'ın atası aslen Bitlis'li, Babaocağı Bitlis'teydi, oraları görmek istiyordu, ailesi Amerika göçende orada doğmuş, ama hep babaocağını yaşamış, masaldı, türküydü, anıydı, özlemdi, komşuydu, tanıştı, yemekti böyle büyümüş, "Annem hep oraların yemeğini yapardı, türküler söylerdi Türkçe, babam hep Bitlis tütününü özlerdi, alışamadı uzun yıllar ora tütününe, vatan özlemiyle ölüp gittiler, aklına ne gelirse o işi tuttum, yedi yaşından beri, gazete sattım, araba yıkadım, rıhtım hammallığı ettim ve hep derdim, gün olacak zengin olacağım, anamın babamın doğduğu, vatanlarını göreceğim, yaşayacağım onları orada" ve gelmişti...

Gönülsüz, kibirsiz, anlatımsız bir candanlık içinde, köylüsüydü, kentlisiydi hemen ilişki kuruyordu. Gaziantep'te bir çocuktan gazete almak istedi, çocuk ingilizce, "hoş geldiniz bay Saroyan" dedi, "buyrun, sizden söz eden gazeteler" üç dört gazete seçti ve uzatılan parayı almadı, "siz bizim konuğumuzsunuz, paranız geçmez", gözleri dolmuştu Saroyan'ın, sarıldı çocuğa, çocuk bir ortaokul öğrencisiydi. Aynı kentte ufak bir kitapçıda ufak bir kitabını buldum, yanılmıyorsam Suat Taşer'in bir çevirisiydi, bir TV oyunu, adı İnci miydi acep? Öptü kitabı ve kitapçı da para almadı.. Sonra başladı anlatmaya, "Ben gazete satarken aynı duygulardaydım, ne zordu sabahın köründe, kardı kıştı yollara düşmek?" ve hemen ekledi, "Acaba iyi çektin mi fotografımızı? Onu iyi bir hatıra olarak saklayacağım"

Saroyan Bitlis'te fotoğraf çektiriyor.

Yemeklerini ben seçiyordum, özellikle pilav yoğurt, tavuk eti eksik olmuyordu sofrada, bunlar mideyi, barsakları pek bozmaz da.. Belleğinde kalan türkçeleri patlatıyordu kimi kez, "kızartma et", ilk yemekte pilavın üzerine yağsız kızartma et koydurdum, sesleniyordu "soan", kuru soğan kırılıyordu masada bir yumrukta ve yaklaştıkça Bitlis'e her halinden anlaşılıyordu heyecanı.. Ermeniceden Türkçeye, Türkçeden İngilizceye, sonra yine ermeniceye, uzuyordu konuşmalar, bir telgraf çekip Ulus gazetesinden arkadaşım Haluk Tuncalı'yı çağırdım, kalkıp geldi Bitlis'e, nasıl sevindim, çok iyi anlaştıkları bir şey vardı, ikisi de durmadan kafayı çekiyorlardı.

Tuğ Oteli ki Denizcilik Bankasınındır, Tatvan'a ikindi üstü indik. Van gölünün havasını çekiyordu içine, gözleri parlıyordu mutluluktan. Gece lokantada kendini rakıya vurdu, önce şarap içmişti, arada bir iki de votka yudumladı, korktum, ama dipedinçti, kim olduğunu öğrenen merhaba diyor, hoş geldin diyor elini sıkıyordu, masaya içkiler, meyvalar sunuluyordu, bir şoför muavini kafayı bulunca, dikkati çekmek için olacak, "Go hom" diye narayı attı, ortalık karıştı, kaptanlar, çıraklar, muavini sille tokat attılar dışarı, cümleten üzüldük, en çok da Saroyan, o sıralar ABD Başkanının ünlü mektubu öfkelendirmişti haklı olarak halkımı.. Saroyan, muavini çağırttı, sarıldı boynuna, "Mektubu ben yazmadım, bir yanlışlık olmasın" dedi, sonra aldı masaya geç saatlere kadar yenildi içildi, sonra yatırdım hepsini, arabaya atlayıp Bitlis'e vardım, dostlarımı buldum, uyandırdım, sabaha karşı döndüm Tatvan'a.

Tatvan'da hoş doğar güneş, dağlardan patlar, göle düşer ışınları, insanın içine yaşama kıvancı veren bir sabahtı, Saroyan kalkmış, traş olmuş, banyo yapmış, yeni elbiseler giymiş, kravat takmıştı örme, kovboy şapkasını iyice yana kaykıtmıştı, her sabah söylediği sözü tekrarlıyordu elini omuzuna koyup:

"Otyam, gün güzel başladı mı öyle biter, unutma"

★

★ ★

Başlayan her güzel günde Saroyan'ı ve bu sözünü anımsarım onyedi yıldır.

Kaptan kafayı çekince önerime

evet demişti ve koca bir vapur bizim için iskeleden hareket etmişti göl sefası için, Tatvan'daki tatlıcıdan alınan kurabiyeler, pastalar (!) kekler, otlu peynirler, çaylar gırla gitti, çocuk gibi kıvançlıydı, al bayrağımız dalgalanıyordu vapurun ardında, işaret etti, durdu bayrağın önüne, fotograf çektirdi.

Otelin kapısında beş altı araba vardı, yürüyüp giriyordu Saroyan içeri ki, koşarak geldiler eli çiçekli Bitlis'li dostlarım, kır çiçekleriydi elvan elvan, yazılar vardı defter kağıdına yazılmış, sarılmış çiçeklere "Welcome Saroyan".

Koşan geliyordu arabalardan, hepsi çiçekli hepsi hoş geldin Saroyan'lı ve Saroyan ağlıyordu çaktırmadan inceden inceye.

Hareket edildi, çocuk gibi sarkıyordu pencereden, "Şurada kavak ağaçları olacak, geçtik mi?" Hayır, yanılmıyordu, kavaklar çıkıveriyordu tepelerden! "Şurada bir çeşme olacak", "Daha var o çeşmeye, beş dakika sonra, yahu nereden biliyorsun?" "Babam, anam anlatırdı" ve çeşme göründü, inelim dedi, zaten inecektik, çünkü çeşme başında da beş altı araç bekliyordu bizi, elleri çiçekli, hoş geldin Saroyanlı, su içti, elini yüzünü yudu, ak bıyıklarını sıvadı, hareket edildi, biraz sonra dönemeçte beş altı araç daha vardı, elleri çiçekli hoş geldin Saroyan'lı, kır çiçekleri, dağ çiçekleri ve Bitlis'e girerken artık heyecanını zaptedemiyordu, Belediye alanında toplanmıştı Bitlis'liler ve davullar, zurnalar dövüyordu, gümbür gümbür, koşan geliyordu elini sıkmaya, şaşırmıştı Saroyan, ikide birde elinin tersiyle siliyordu göz yaşlarını, O da sarılıp öpüyordu kimilerini, bir coşkulu karşılamaydı bu, Belediye Başkanı buyur etti, doluşuldu koca odaya, ama koca oda adam almıyordu artık, bir Bitlis'li dostum tam sırasında ki şaşmamıştı bu sıra, belinden tabakasını çıkardı, okkalı bir sigara sardı, tükrüklemeden uzattı sigarayı Saroyan'a, aldı kokladı tütünü, çekti içine, çekti, çekti, ve konuştu:

"Oh Bıtlıs tutün"

Kokladığı, içine çektiği aslında babasıydı, anılarıydı eski, iyice heyecanlıydı, çok içten bir konuşma yaptı, teşekkür etti, "Vatanımda beni çok iyi karşıladınız" cümlesini unutmadım.

Yaşlı bir Bitlis'liydi bir gece önceden arayıp tenbihlediğim adam, getirdim yanına, "Bak Saroyan, bu var ya, bu, bu, babanın arkadaşı" fırladı yerinden, sarılıp öpüyordu adamı, sonra "Haydi bakalım ihtiyar" dedim, "Babaocağına gidiyoruz"

Düştük yollara.. Tepeye çıkıyorduk, bağlardan, bahçelerden geçip, kapı tokmaklarına bakıyordu, durmadan fotografını çekiyordum, beyaz pardesüsünü koluna almıştı, bastonunu kimi kez beline takıyor kollarını sarkıtıyordu ve Bitlis'li ihtiyar işaret etti bana, burası gibilerine.. Orası yıkık bir evdi, tek duvarı yarıya kadar yıkılmış, ötekileri yok, o duvarda ocak kalmıştı ayakta, otlar bürümüştü, papatyalar, gelincikler, mor salkım çiçekleri bürümüştü kalıntıyı, yabanıl sarmaşıklar, Bitlis ötelerde çukurdaydı, kırlangıçlar alçaktan uçuyor, kelebekler o çiçekten öte çiçeğe inip kalkıyor kanat oynatıyordu, "Saroyan baba ocağına hoş geldin?"

Burası mı der gibi baktı, başımı salladım, çökeyazdı olduğu yerde. Sonra çöktü, sonra ocağın başına uzandı boylu boyu, önceden sarılmış bir Bitlis tütünlü sigarayı uzattım, yaktım, sonra ötelere çekildik, babaocağında yalnız kaldı Saroyan.

Bir mi iki mi saat kaldı orada anımsamıyorum, ama güneş tepeye dikilende vardım yanına elini uzattı, elimi uzattım, kalkmasına yardım ettim, mutluydu gözleri, bakışları.

Gece iyice içti, sanırım Kız Sanat Okulu'nun müsameresi vardı, halk oyunları türküler ve bir temsil, ama Saroyan asılıyordu içkiye, gülüyor, anlatıyor etrafa takılıyor, mutluluğunun tadını çıkarıyordu, kalkıp gittik, tabii biraz geç, ne ki tüm "erkân" gelmesine karşın perde açılmamış, bizi beklemişlerdi bunu sağlayan bayan öğretmen, şimdileri, yazarımız Oktay Akbal'ın eşidir, unutamam bu davranışını, başının derde girmesinin rağmına.

Babaocağı ülkesinde tanınmasından, (tam yeri ve deyimidir) bağrına basılmasından, gösterilen ilgiden duyduğu kıvancı saklamıyordu, yol boyu, her gittiğimiz her uğradığımız yerde sevgiyle karşılanıyordu.

*
* *

Ve 10 Mayıs 1964 tarihli gazetelerde şu başlıklar vardı:

"İnönü ve ünlü yazar Saroyan Otyam'ın sergisini gezdiler"

İyi bir rastlantı, Başbakan İnönü sergime geldiğinde Saroyan da oradaydı, tanıştırdım, sanıyorum ikisi de mutlu oldular bu karşılaşmadan, İnönü büyük ilgi gösterdi, fotografçılar ardı ardına fotograflarını çektiler, Saroyan da benimle birlikte otomobile kadar uğurladı Paşa'yı.

Gece, O'nun kitaplarını çevirmiş dostlarımı, her daldan sanatçıları toplamış sanatçılarla geçen bir gece düzenlemiştim, Fakir Baykurt saz çalıyor, İlhan Tarus öteden bağırıyor, Nusret Otyam, Mehmet Kemal şiirler okuyor, Saroyan da bestelediği bir şarkıyı avazlıyordu. İki saat süren band dolduğunda muhabbet yerindeydi bu band arşivimde ve gönlümdedir, çünki o geceye katılan nice dost artık aramızda değil, son olarak da Saroyan!

*
* *

Gaziantep'te ara sokakta bir kahvede ortası ipli kürsüye oturmuş, sarma sigaralarla kallevi kahvelerimizi yudumluyorduk, bir beyaz kâğıt istedi, bakkaldan aldırttım, kalemini çıkarıp yazdı, gezimiz bitmişti, uzattı, "bu sana teşekkürümdür arkadaşım Otyam" dedi, sonra çevirttim yazıyı:

"Büyük ruh sahibi ve akıcı üsluplu bir yazar ve fotograf sanatçısı olan Fikret Otyam ile birlikte Türkiye'de dolaşmak mazhariyetine eriştim. Bilhassa Otyam'ın mükemmel önderliği ve hazırlıkları Bitlis ve Muş'a yaptığım ziyaretlerimi unutulmaz bir anı haline getirmiştir.

O'nun bir dostu olabildiğimi umut ederim.

O'nun sanatının, insanlığının ve kişisel yakınlığının hayranıyım.

Türkiye'de yaptığım ziyareti hayatımın en büyük tecrübelerinden biri haline getirdi. Bugün Türk ulusunun alçak gönüllüğünü, konukseverliğini ve vekarını Fikret'in önderliği sonucunda öğrendiğime inanıyorum.

Daima derin şükran ve içten saygılarımla"

"Otyam" demişti, "İnşâllah dönüşte bu geziyi bir piyes ya da roman haline dönüştüreceğim, parasını sana yollayacağım, Bitlis'te, istersen Muş'ta okulsuz bir köye, para yettiğince bir okul yaptır olmaz mı?"

"Olur, neden olmasın, adını da koydum gitti, William Saroyan İlk Okulu"

Alıştığı sözümü yineledi, "Yaşşaaaa"

Bilmem yazdı mı?

*
* *

O yıl Amerika'daki Ermeniler, Türkiye aleyhine yine büyük bir yürüyüş yaptılar. En ünlü kişiler de katıldı bu yürüyüşe, ünlü ermeniler, gazetelerde buna ilişkin haberlerde bir cümle vardı, dikkatimden kaçmadı:

"Öte yandan ünlü yazar William Saroyan'ın bu yürüyüşe katılmadığı dikkatleri çekmiştir" ●

ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELERİ DE GÖRÜŞECEK

- **Sözleşme görüşülürken, Türkiye, serbest toplu sözleşme düzeninden Yüksek Hakem Kurulu elinde zorunlu tahkime 18 yıl sonra yeniden gelinişinin nedenlerini açıklama durumunda olacak.**
- **Türkiye'deki işçi haklarıyla ve toplu sözleşme düzeniyle ilgili kasıntılar ve yasaklamalar eleştiri konusu oluyor.**

ULUSLARARASI Çalışma Örgütü (ILO)nün 67. dönem konferansı 2 Haziran günü Cenevre'de başladı. 138 ülkenin işçi, işveren ve hükümet delegelerini biraraya getiren konferansda, her yıl olduğu gibi bu yıl da, işçi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilebilmesi için gerekli önlemler tartışılacak; işçi hak ve özgürlüklerini çiğnediği öne sürülen ülkelerin durumu ele alınacak. Bu ülkelerin içinde Türkiye de var... Türkiye, Konferansa 25 kişilik bir heyetle katılıyor.

Serbest toplu pazarlık hakkının korunması ve geliştirilebilmesi için gereken önlemler, Konferans gündeminin en önemli maddelerinden biri. Bu konuda bir uluslararası "sözleşme" kabul edilmesi bekleniyor. İşçilere çalışma koşullarını, toplu pazarlık yoluyla, özgürce belirleme hakkı tanıyan, devlete de, bu hakkın korunması ve etkinleştirilmesi için gerekli önlemleri alma ödevi yükleyen bir sözleşme... Türkiye, bu sözleşme görüşülürken, serbest toplu sözleşme düzeninden Yüksek Hakem Kurulu elinde zorunlu tahkime, 18 yıl sonra yeniden neden gelindiğini açıklama durumunda kalacak.

YAKINMALAR

Konferansın Türkiye'yi yakından ilgilendiren başka yönleri de var. ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin gündeminde Şili, Brezilya, Bolivya, Kolombiya, Haiti ve Ekvator yanısıra Türkiye de yer alıyor. Şikayetçi işçi örgütleri, 12 Eylül'den sonra Türkiye'de işçi hak ve özgüklüklerinin ağır bir biçimde çiğnendiğini öne sürmekteler[1]. Sendikacıların tutuklanması, işçi örgütlerinin çalışmalarının durdurulması, serbest toplu sözleşme hakkının kaldırılması, grevlerin yasaklanması eleştiriliyor. Sendika hak ve özgürlükleri yanında, insan haklarının da çiğnendiği belirtiliyor.

Bir şikayetçi örgüte göre,[2] Türk ekonomisinde, IMF ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde yapılan yönlendirmelerle işçi hak ve özgüklüklerinin ortadan kaldırılması arasında bağlantı var. Ekonominin özel ellere teslimi, işçi haklarının kısılmasını gerektiriyor; grevlerin yasaklanması, sendika yöneticilerinin etkisiz duruma getirilmesi sebepsiz değil.

Bir diğer şikayetçi örgüt[3], grev yasaklama kararının Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Başkanı tarafından övgüyle karşılandığını hatırlatıyor.

HÜKÜMETİN YANITI

Ulusu Hükümeti şikayetlere karşı verdiği yanıtta, 12 Eylül Harekâtı'nın nedenlerini ve alınan önlemleri açıklamakta. İşçilere yüzde 70 oranında ücret zammı sağlandığı, grev yasaklamasının amacının grev hakkını ortadan kaldırmak olmadığı, faaliyeti durdurulan sendikalara kayyum tayin edildiği, bu yoldan mal varlıklarının güvence altına alındığı, DİSK ve MİSK'in faaliyetlerinin kamu düzenini korumak düşüncesiyle durdurulduğu, yöneticilerinin çeşitli eylemler nedeniyle mahkemelere sevkedildiği, mahkeme kararına göre işlem yapılacağı anlatılıyor. "Amaç, temel hak ve özgürlüklere dayalı, özgür ve demokratik rejimi, bu rejime özgü kurumlarıyla yeniden kurmaktır; özgür sendikacılık ve sendika özgürlükleri, bu kurumlar arasındadır" deniyor.

KOMİTE'NİN DEĞERLENDİRMESİ

Sendika Özgürlükleri Komitesi yaptığı değerlendirmede "ithamları son derece ciddi bulduğunu" açıklamakta. Komite'ye göre, özgür ve bağımsız bir sendikacılık hareketinin ancak insan haklarına saygılı bir rejimde gelişebileceği unutulmamalıdır. Komite, toplu pazarlık hakkının ve grevlerin yasaklanmasının, işçi haklarının korunması ve geliştirilebilmesi önündeki başlıca

ULUSLARARASI CALISMA ÖRGÜTÜ (ILO) NEDİR, NASIL CALISIR?

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 1919 yılında Cemiyeti Akvam'a bağlı bir örgüt olarak, Versay Barış Antlaşması ile kurulmuştur. Günümüzde bu örgüt Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'na bağlı olarak çalışmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'ne devletler üyedir. Örgütte, üye devletler, iki hükümet, bir işçi ve bir işveren delegesi ile temsil olunur. İşçi ve işveren delegeleri, en çok işçi ile işvereni bünyesinde bulunduran örgütlerce seçilir.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün en yüksek organı her yıl toplanan "Uluslararası Konferans"dır. Örgüt, iş hukuku alanında, uluslararası sözleşmeleri ve tavsiye kararlarını kabul eder. Üye Devletler, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün "sözleşme ve tavsiye kararları ile öngörülen hak ve güvenceleri" kendi ülkelerinde de gerçekleştirmek sorumluluğu altındadırlar. Uluslararası Çalışma Örgütünce kabul edilen bir sözleşme onanmakla ulusal yasa gücü kazanır. Onanmış sözleşmeler tavsiye kararı gücündedir. Üye devletler, onama işlemindeki gecikmeleri, hangi koşulların onamayı engellediğini, bu durumu önleyebilmek için ne gibi önlemler düşünüldüğünü Uluslararası Çalışma Örgütü'ne bildirmekle yükümlüdürler. Sözleşmelerden doğan hakların çiğnenmesi halinde, işçi ve işveren örgütlerinin Uluslararası Çalışma Örgütü'ne şikayette bulunmaya hakkı vardır. Bu şikayetler, Örgütün ihtisas komitelerince incelenir, ayrıca, her yıl toplanan Uluslararası Çalışma Konferansında da, bu amaçla bir komite kurulmuştur.

engel olduğuna da dikkati çekiyor. Ayrıca, Türk Hükümetinden, Yüksek Hakem Kuruluna toplu sözleşme yapma yetkisi veren Yasa metnini ve tutuklu sendikacılar hakkındaki iddianamelerle mahkeme kararlarını göndermesi; "kapatılan" işçi konfederasyonlarının yeniden açılmasının sağlanması; sendikal hak ve özgüklükler konusunda çıkarılacak yasalarda "örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkına ilişkin ilkelere tam olarak uyulması" isteniyor.

SENDİKA ÖZGÜRLÜĞÜ

Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin Ulusu Hükümetini uymaya çağırdığı ilkeler, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1948 tarihli 87 Sayılı Sözleşmesi ile 1949 tarihli 98 Sayılı Sözleşmesi'nde belirlenmiştir.

87 Sayılı Sözleşmeye göre, işçiler, ekonomik hak ve çıkarlarını korumak amacıyla sendika kurma ya da istedikleri sendikalara üye olma hakkına sahiptir. Bu haktan her çalışan yararlanacaktır. Sendika kurmak için önceden izin almak gerekmeyecektir. İşçi sendikaları, ana tüzük ve yönetmeliklerini serbestçe düzenleyebilecekler, yöneticilerini tam bir özgürlük içinde seçecekler, çalışmalarını ve iş programlarını özgürce belirleyebileceklerdir. Devlet, bu hakları kısıcı ya da hakların yasal bir biçimde kullanılmasını engelleyici müdahalelerden kaçınacaktır. İşçi örgütleri idari yoldan kapatılamayacak ya da faaliyetten alıkonulamayacaktır. İşçi ve işveren örgütleri, federasyon ve konfederasyonlar kurma hakkına ve bu örgütler de, işçileri ve işverenleri uluslararası düzeyde temsil eden kuruluşlara üye olma hakkına sahiptir. Federasyon ve konfederasyonlar da, örgütlere tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanacaklardır.[4]

ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin Ulusu Hükümeti'ni uymaya çağırdığı 98 Sayılı Sözleşme ise "serbest toplu pazarlık hakkının korunması ve geliştirilmesi" ile ilgilidir. Bu Sözleşmeye göre, Hükümetler, "toplu pazarlık hakkını kısan, işlerliğini önleyen düzenlemeleri ortadan kaldıracak, serbest toplu pazarlığın geliştirilmesi için çaba sarfedecektir."

Önümüzdeki gönler, işçi hak ve özgürlükleri konusundaki uluslararası ilkelere ne ölçüde uyulduğunu gösterecektir. ●

---

(1) *Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin 207. Raporu, s. 44–45.*
(2) *Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu (WCL)*
(3) *Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu (WFTU)*
(4) *"Sendika Özgürlüğü", Yol–İş Federasyonu Yayınları, s. 13.*

TV PROGRAMINDAN SEÇMELER

6 HAZİRAN CUMARTESİ

17.05... ŞEKER KIZ:
Candy, artık yetimhanede yaşamaktadır. Jimi'nin çalıştığı çiftliğin sahibi Bay Cartrayt, Jimi'yi evlat edinmek istiyor. Bu arada Candy ve Tom yeniden buluşuyorlar.

17.30... GÜLE OYNAYA:
Program, Antalya yöresinde hazırlanan "Değirmenin öyküsü" adlı bir filmle başlıyor. "Yöresel Çocuk Oyunları" bölümünde, sek sek oyunu öğretiliyor. Ayrıca, çocuklar ses ve görüntülerden oyuncuların ne anlatmak istediklerini bulmaya çalışıyorlar.
Programı, Süheyla Sinkil, Tülin Oral, Mustafa Karakaya, Eyüp Tolluoğlu ve Tomris Giritlioğlu hazırlıyorlar.

18.00... KÜÇÜK EV:
Dizinin "Sahtekar" adlı bölümü yayınlanıyor.

18.45... BİZİM ELLER:
Program dizisinin bugün yayınlanacak bölümü "Kıyılarımızda balıkçılık" adını taşıyor.

19.15... TANGOLAR:
Şecaettin Tanyerli söylüyor.

19.30... ÜNLÜ NEHİRLER:
Belgesel dizinin bu bölümünde ünlü Ren nehri konu ediliyor.

21.10... DAVUL:
"Deniz" adını taşıyan bölümde, tatillerini deniz kenarında geçirmek için hazırlanan bir ailenin, önceki yıl tatilde yaşadıkları olayları hatırlamaları üzerine, karar değiştirmeleri anlatılıyor.

21.20... SOLİSTLER GEÇİDİ:
İstanbul Televizyonundan Namık Kasapbaşoğlu'nun hazırladığı programa, Ersan Erdura, Coşkun Demir, Banu, İnci Çayırlı, Mehlika Kenter ve Şahin Gültekin katılıyorlar.

22.10... TELEVİZYONDA TÜRK SİNEMASI:
"Yuvanın Bekçileri" adlı film yayınlanıyor. Filmin yönetmeni Aram Gülvüz. Başlıca rolleri paylaşanlarsa, Ayhan Işık, Belgin Doruk ve Zeynep Değirmencioğlu.

7 HAZİRAN PAZAR

11.00... GÜNAYDIN:
Programda, okulların tatile girmesiyle ilgili görüntülere yer veriliyor.

12.00... TELEVİZYONDA SİNEMA
"Duman" adlı film yayınlanıyor. Yönetmenliğini Louis King'in yaptığı, başrollerini Fred Mac Murray ile Anne Baxter'in paylaştıkları filmin konusu özetle şöyle:
Duman vahşi bir attır. Çiftlik sahipleri uzun bir süredir peşinde olmalarına rağmen onu yakalayamamaktadırlar. O yöreye yeni gelen Clınt Brıkman, onu yakalayarak çiftliğe teslim ediyor. Atın terbiyesi de ona bırakılıyor.

13.45... ODA ORKESTRASI:
Şef Gürel Aykal yönetiminde Ulvi Cemal Erkin'in "Sinfonietta" adlı parçasını seslendiriyor.

14.10 YAŞAMA SAVAŞI:
Belgesel dizinin "Arıların Dünyası" adlı bölümünde, arıların düzenli çalışmaları, dikkatli işçilikleri konu ediliyor.

14.35... POP MÜZİK:

15.15... WALT DİSNEY:
"Morgan Atı" adlı bölümde, Amerika'nın bir kasabasında öğretmenlik yapan Justin Morgan, Kahya Fisk'e olan borcunu bir at ve tayı ile ödemek istiyor. Fakat, kahya tayı küçümsüyor ve bunun üzerine Justin Morgan tayı eğitmek zorunda kalıyor.

16.25... PETEK:

17.05... DAKTARİ:
Dizinin ikinci bölümü "Arslanın Peşinde" adını taşıyor. Bölge görevlilerinden Roger Ealing, evcilleştirdiği aslanın garipleştiğini görünce, doktor Marsh'a getirmeye karar veriyor.

17.55... SPOR DÜNYASI:

19.55... TAŞ DEVRİ:
Çizgi filmin "Fred Büyük Oyuncu" adlı bölümünde, büyük maça hazırlanan Fred, herşeye rağmen oyundan çıkarılınca, yerine Roger Mermer giriyor. Çok beğenilen Mermer'in peşine düşen menejerler Fred'le anlaşma imzalıyorlar. Bu durum önceleri Fred'in çok hoşuna giderse de, yakınları itiraz edince birşeyler yapmak zorunda kalıyor.

21.10... DALLAS:
Dizinin "Müsrif Anne" bölümünde Pem, annesinin izini buluyor ve telefonla ondan randevu alıyor, ama anne Rebecca kızına karşı ilgisizdir. Pem, olanlardan üzgün olarak ayrılıyor. Sonunda, Rebecca da dayanamayıp kızını arıyor.

21.55... SANATÇININ DÜNYASI:
Programın bu bölümündeki konuğu Halit Refiğ...

8 HAZİRAN PAZARTESİ

1955... FOLLY FOOT

20.20... KAMU TEDBERLERİ

21.10... UYKUDAN ÖNCE

21.20... ATATÜRK'TEN ANILAR

21.40... KÖKLER

22.35... SPOR

9 HAZİRAN SALI

19.51... ÇOCUKLARLA MÜZİK

20.10... TEMEL REİS

20.15... KAMU TEDBİRLERİ

21.10... UYKUDAN ÖNCE

21.20... GÜNLERİN GETİRDİĞİ

22.05... TV'DE SİNEMA

10 HAZİRAN ÇARŞAMBA

19.51... YAŞAMAK NE GÜZEL

21.10... UYKUDAN ÖNCE

21.20... ZAMAN MEKAN MAKİNESİ

22.05... ÇOCUK VE BİZ

22.30... ROCKFORD DOSYASI

11 HAZİRAN PERŞEMBE

19.51... TARZAN

20.15... HAFTANIN ŞARKISI

21.10... UYKUDAN ÖNCE

21.20... YARIM YÜZYILDAN ÇİZGİLER

21.30... YERLİ DİZİ

22.25... HABER–MAGAZİN MÜZİK

12 HAZİRAN CUMA

19.51... İNANÇ DÜNYASI

20.15... SAZ ESERLERİ

21.10... BENİ HATIRLAYINIZ

21.15... YAŞAMAK İÇİN

22.10... MARATON